

NOVEMBER 2025

Informatieblad

In Christus gestorven zijn! Dat blijkt wel uit de foto op het voorblad, die het graf toont van de ouders van Mgr. Marcel Lefebvre te Tourcoing (F). Het christelijk graf is een teken van hoop!

Een tijdje terug vroeg mij iemand wat ik dacht van het citaat *Mt. 24, 40* v.: “Dan zullen er twee zijn op de akker: de één wordt opgenomen, de ander achtergelaten; twee zullen er met de handmolen malen, de één wordt opgenomen, de ander achtergelaten”. Nu, mijns inziens, gaat het hier om de wederkomst van de Mensenzoon. Hieromtrent lezen we ook in het Epistel van de Begrafenis, waar de H. Paulus in *1 Thess. 4, 15-17* schrijft: “Wij die leven en achterblijven tot de komst van de Heer, wij zullen de ontslapenen zeker niet vóór gaan. Want op een teken zullen allereerst zij verrijzen, die stierven in Christus; eerst dan zullen wij, die leven en achterblijven tezamen met hen worden weggevoerd. En zó zullen we altijd bij de Heer blijven”. Paulus weet natuurlijk niet of hij en zijn lezers als levenden op aarde het einde zullen meemaken. Hij spreekt in de persoon van hen, die bij het laatste oordeel nog op aarde levend zullen zijn. Zij die dan nog leven in Christus worden samen met de verrezenen in Christus voorgoed opgenomen. Het lichaam van de nog levenden wordt veranderd in het verrijzenislichaam, zo lezen we in *1 Kor. 15, 51*. Die achterblijven worden niet in het Hemelrijk opgenomen, omdat zij namelijk niet in Christus leven. Leven met Christus, doet sterven met Christus en verrijzen met Christus tot eeuwige gelukzaligheid. Dan is het herstel geheel voltrokken.

Voor de niet door het geloof verlichte mens is het eigenlijk heel triest, de dood staat aan het einde, is een eindstreep onder het leven. Voor de christen staat de dood weer aan het begin. Hij is een derde geboorte, de poort naar het gelukzalig leven. In de verzen 20-22 van hoofdstuk 15 van de eerdergenoemde brief getuigt Paulus: “Christus is opgewekt uit de doden, als eersteling van hen die zijn ontslapen. Want zoals allen sterven in Adam, zo zullen ook allen in Christus herleven”. “Voor de christen is de dood geen ondergang,” zegt de H. Cyprianus, “maar een overgang van de aardse zwerftocht de eeuwigheid in”.

Daarom is de kerkelijke plechtigheid van de begrafenis ook zó veelzeggend, en ligt er over de rouwplechtigheden en gebeden van de Kerk een glans van rust en vrede, wordt het lichaam van de overledene met eer begraven.

Onderhouden wij de graven van onze dierbaren! En helpen we van 1 t/m 8 november verlossend te zijn door dagelijks een volle aflat te verdienen, toepasbaar op de zielen in het Vagevuur, die nog loutering nodig hebben en op onze hulp zijn aangewezen. De normale voorwaarden hiertoe vindt u verderop in dit nummer.

Pater Carlo de Beer

De erfenis van Paus Franciscus: een theologische beoordeling

Moederhuis Studiedocument

Aan het einde van twaalf jaar pontificaat dat wordt gekenmerkt door waagmoedige handelingen en diepgaande hervormingen, laat Paus Franciscus een contrasterende theologische erfenis na.

Nooit eerder, in eeuwen, heeft een paus zo'n expliciete oppositie gewekt binnen het episcopaat – sommige kardinalen gingen zelfs zo ver dat ze hem publiekelijk aanspraken met de “*Dubia*”. Tegelijkertijd kreeg hij de voortdurende steun van de meest progressieve stromingen van de Kerk. Zijn pontificaat liet niemand onverschillig.

Het is dus aangewezen om de krachtlijnen van dit pontificaat te schetsen, om zo de structuur en de interne logica ervan te verduidelijken. Aan de hand van deze analyse zullen we niet alleen inzicht krijgen in de theologische keuzes die Paus Franciscus bij zijn hervormingen hebben geleid, maar ook in de globale visie die achter zijn initiatieven schuilgaat en die een blijvende stempel op de geschiedenis van de Kerk drukt.

Vóór Franciscus: de sociaal-politieke theologie van Jorge Bergoglio

De eerste jezuïetenpaus en de eerste paus van het Amerikaanse continent, Kardinaal Jorge Mario Bergoglio, gekozen onder de naam Franciscus, presenteerde zich op de avond van zijn verkiezing als afkomstig van het “einde van de wereld”. Dit eenvoudige woord betekende al een breuk: voor het eerst in eeuwen werd de Kerk niet langer geleid door een paus uit het oude Europa, de historische bakermat die tot dan toe al haar pausen had geleverd.

Oorsprong en opleiding

Geboren uit ouders van Italiaanse afkomst – zijn vader is zelf geboren op het schiereiland – is Jorge Bergoglio diep getekend door zijn familiegeschiedenis. Als zoon van emigranten zou hij zijn hele leven een bijzondere gevoeligheid hebben voor het migratievraagstuk: hij beschouwt het als een aanwinst voor de gastlanden en insisteert op de plicht van onvoorwaardelijke gastvrijheid. Deze persoonlijke mening zorgde ook voor een zekere kritische afstand tot Europa, dat hij als moe, verouderd en soms opgesloten in zichzelf beschouwde.

Hij trad op 22-jarige leeftijd in bij de jezuïeten en werd in december 1969 op 33-jarige leeftijd tot priester gewijd, en krom snel op in de rangen: novicemeester, daarna provinciaal. Deze jaren vielen samen met een periode van grote spanningen in Argentinië. De militaire staatsgreep van 24 maart 1976 plaatste het land onder de controle van een junta. In deze explosieve politieke context werd de Kerk in Latijns-Amerika diep geschokt door de opkomst van de bevrijdingstheologie, die toen in volle ontwikkeling was¹.

Jorge Bergoglio sluit zich hier niet positief bij aan. Deze stroming, gebaseerd op marxistische categorieën en pleitend voor een revolutionaire breuk, werd formeel veroordeeld door Rome. De toekomstige Paus Franciscus kwam echter dichterbij een meer gematigde afsplitsing, bekend als de “theologie van het volk”, die een blijvende stempel zou drukken op zijn denken en pastorale zorg.

De “theologie van het volk”: luisteren naar de stem van de wijsheid

In *Fratelli tutti* waarschuwt Franciscus voor de verleiding om het begrip volk te instrumentaliseren: “De claim om populisme als interpretatiekader voor de sociale realiteit te gebruiken ² [...] negeert de legitimiteit van het begrip volk”, bevordert demagogie en bedreigt de democratie, die zich profileert als het “bestuur van het volk”. ³

Voor hem zijn de mensen niet zomaar een anonieme massa, noch een onmiddellijk gegeven. Hij legt het als volgt uit: “Deel uitmaken van een volk is deel uitmaken van een gemeenschappelijke identiteit die bestaat uit sociale en culturele banden. En dit is niet iets automatisch: integendeel, het is een langzaam, moeilijk proces ... naar een gemeenschappelijk project”.⁴

Hij maakt daarom een onderscheid tussen echte volksleiders, die in staat zijn het hart van een volk te lezen en zijn aspiraties tot uitdrukking te brengen, en demagogleiders die collectieve culturen uitbuiten voor hun persoonlijke

¹ Geboren in de jaren 1970, zijn de bevrijdingstheologieën afgeleid van de Medellín-conferentie van de Latijns-Amerikaanse bisschoppelijke raad. In het bijzonder hebben zij de uitoefening van bijbelse herinterpretaties (in het bijzonder van de evangeliën) in het licht van de marxistische sociologie aangemoedigd en ontwikkeld, met als doel radicale transformaties van de samenleving te bevorderen.

² “Er wordt beweerd dat alle personen, groepen, samenlevingen en regeringen worden geclassificeerd op basis van een binaire indeling: ‘populistisch’ of ‘niet-populistisch’ (*Fratelli tutti*, nr. 156).”

³ *Fratelli tutti*, nr. 157.

⁴ *Ibidem*, nr. 158.

macht⁵. Dit onderscheid kondigt al een van de sleutels aan tot de interpretatie van zijn pontificaat: de Kerk moet de volkeren begeleiden, niet manipuleren.

Het is in deze conceptuele context dat de “theologie van het volk” is gegraveerd. Deze staat erop te luisteren naar de bevolkingsgroepen – vooral de armsten – die ze beschouwt als theologische plaatsen, dat wil zeggen ruimtes waar God spreekt en handelt⁶: de theoloog moet luisteren naar de volkswijsheid, die voor Jorge Bergoglio een weerspiegeling is van goddelijke Wijsheid – zelfs als deze bevolkingsgroepen nog niet zijn geëvangéliseerd. Hij vergelijkt deze culturen met de “verbandsteen” [stenen die uitsteken aan het uiteinde van een muur, om vervolgens verbinding te maken met een ander aangrenzend bouwwerk] van het evangelie, geladen met religieuze en morele opvattingen, die reeds drager zijn, vooral in poëzie en mythische verhalen, van een adem die de Geest aankondigt⁷.

Volgens hem wordt de wijsheid van de eerste culturen op een bepaalde manier verondersteld een rol te spelen voor evangelisatie die vergelijkbaar is met die van de Griekse filosofie voor de uitbreiding van het evangelie in Europa ... Het verschil is echter aanzienlijk: de Griekse filosofie verschaftte vooral rationele instrumenten om het geloof te formuleren en te verdedigen; de primitieve culturen daarentegen worden verondersteld elementen van een direct religieuze betekenis te bieden, volgens een fundamenteel naturalistische en immanentistische visie op de wereld.

Hieruit vloeit een pastoraal programma voort:

- de volksreligiositeit verwelkomen, niet als een bijgeloof dat gecorrigeerd moet worden, maar als een authentieke uitdrukking van geloof, begeleiden en theologisch doordenken;
- door inculturatie, om het evangelie te wortelen in lokale tradities, met respect voor hun rijkdom en originaliteit;
- een plaats te geven aan de periferieën, niet alleen geografisch maar ook existentieel, om de werking van de Geest te onderscheiden.

Zo ging de aartsbisschop van Buenos Aires tijdens de economische crisis in Argentinië in 2001 op zoek naar de ‘nieuwe armen’ en uitgesloten om samen met hen en door hen heen een ervaring van onderscheiding te beleven. Deze praktijk van raadpleging zou later zijn visie op de synodale weg op universele schaal inspireren.

⁵ Cf. *Fratelli tutti*, nr. 159.

⁶ Een theologische plaats is een door de Kerk erkende bron, waaruit de theoloog de elementen van de openbaring put om de theologische wetenschap uit te oefenen: de Heilige Schrift, de Traditie, de liturgie zijn theologische plaatsen.

⁷ In *Laudato si'* (nr 145) zal Franciscus bevestigen dat het verdwijnen van een inheemse cultuur ernstiger is dan het verdwijnen van een dier- of plantensoort, omdat het een unieke uitdrukking van goddelijke wijsheid die in de menselijke geschiedenis is geïncarneerd, uitwist.

De “mythe van het volk”: een collectieve actor in de geschiedenis

Deze jaren vormden bij Jorge Bergoglio een diepe overtuiging: de mensen zijn niet alleen sociologische of politieke subjecten, maar ook actoren in de geschiedenis, dragers van een spirituele roeping en fundamenteel onschuldig. Hij spreekt over het “heilige en trouwe volk van God – *santo pueblo fiel de Dios*”, houders van een aangeboren recht op drie fundamentele realiteiten: *tierra, techo, trabajo* – een stuk land, een dak boven het hoofd, een job.

Deze visie werd gevoed door de gedachte van een Duitse filosoof, Rodolfo Kusch, naar wie hij graag verwijst:

“Rodolfo Kusch [...] heeft me één ding doen begrijpen: het woord ‘mensen’ is geen logisch woord. Het is een mythisch woord. [...] Om een volk te begrijpen, moet men binnengaan in de geest, het hart, het werk, de geschiedenis en de mythe van zijn traditie. [...] De mensen zijn geen logische categorie, het is een mythische categorie”.⁸

Met andere woorden, de mensen kunnen niet worden gereduceerd tot een optelsom van individuen. Het is een levende realiteit, begiftigd met een collectieve ziel en drager van onschuld. Deze benadering verklaart de nabijheid van Franciscus tot de ‘volksbewegingen’, waaraan hij de hoop op een rechtvaardiger toekomst toevertrouwt. Hij stelt zich zelfs een politiek proces voor dat verder gaat dan de gebruikelijke kaders van de representatieve democratie, door een stem en macht te geven aan de uitgesloten, dragers van de hoop op echte verandering.

Geconfronteerd met dit volk in de marge, hekelt Franciscus de economische systemen die leven van oorlog en vernietiging: “een economie die doodt”⁹, aldus zijn opvallende uitdrukking. Zo interpreteert hij de huidige globalisering als een “derde wereldoorlog in stukjes”¹⁰, veroorzaakt door onmenselijkende economische logica.

Deze visie op het volk, op zijn rechten en op zijn historische missie, vormt de basis van het denken van Franciscus. Het verklaart zijn gehechtheid aan inculturatie, zijn interesse in de periferie en zijn kritiek op economische structuren die als onrechtvaardig aan de kaak werden gesteld. Maar om dit gedachtengoed om te zetten in een universeel pastoraal project, heeft hij een centraal theologisch principe nodig: het zal de barmhartigheid zijn, de drijvende kracht achter de hervorming van de Kerk en de sleutel tot zijn visie op eenheid.

⁸ *Politics and Society*, boek-interview gepubliceerd in 2017 met socioloog Dominique Wolton. Hier worden we geconfronteerd met een klassieke categorie van het modernisme, maar versterkt in zijn reikwijdte: het is de logische omzetting van de gegevens van de individuele ervaring naar de ervaring en cultuur van een heel volk. *Religiositeit* wordt zo het fundament van religie, terwijl men het tegenovergestelde zou verwachten.

⁹ *Evangelii Gaudium*, nr. 53.

¹⁰ Homilie in Redipuglia, 13 september 2014.

Barmhartigheid: de drijvende kracht achter een pastorale en leerstellige hervorming van de Kerk

In het hart van het pontificaat van Franciscus staat een sleutelwoord, een sleutel tot interpretatie: het begrip barmhartigheid. Het is tegelijkertijd het centrum van zijn theologie, de drijvende kracht achter zijn hervormingen en de rode draad die zijn belangrijkste initiatieven met elkaar verbindt.

Deze centrale plaats wordt bevestigd in zijn exhortatie *Evangelii Gaudium* in 2013, die hij zelf omschrijft als ‘programmatisch’¹¹. Daarin zette hij zijn project uiteen voor een “missionaire transformatie van de Kerk”¹², dat wil zeggen een diepgaande bekering, niet alleen van haar structuren, maar ook van haar manier om zich in de wereld te plaatsen en na te denken over haar missie. Het “hart van het evangelie”¹³, legt hij uit, is niets anders dan barmhartigheid, die de H. Thomas van Aquino definieerde als “de grootste van alle deugden in termen van uitwendig handelen”.

Dit gedachtengoed zal volledig worden ingezet met het *Buitengewoon Jubileum van Barmhartigheid*¹⁴. In de Bul *Misericordiae vultus* presenteert Franciscus de hoofdlijnen ervan, terwijl hij het expliciet koppelt aan het Tweede Vaticaans Concilie, waarvan hij de vijftigste verjaardag viert door de datum van 8 december te kiezen om het jubileum te openen.

Aan de conciliaire bronnen: een verminkte barmhartigheid

In zijn bul van afkondiging citeert Franciscus twee belangrijke toespraken van het Tweede Vaticaans Concilie: die van Johannes XXIII, bij de opening, die de Kerk uitnodigde om “het middel van barmhartigheid” te verkiezen boven de “wapens van de gestrengheid”¹⁵; die van Paulus VI, tot slot, die in de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan “het model van de spiritualiteit van het concilie” zag.

Door de barmhartigheid op deze manier te koppelen aan Vaticanum II, geeft Franciscus haar een bijzondere fysionomie, die diep verbonden is met de conciliaire pastorale zorg van de openheid naar de wereld:

- Christus wordt bovenal voorgesteld als het teken van de liefde en het mededogen van de Vader, met aandacht voor de armen, de zieken, de uitgesloten ... Maar, door dit te doen, vergeten we Hem te laten zien als de Waarheid en het Licht van de wereld, Degene die bovenal geneest door de balsem van de geopenbaarde Waarheid te gieten op de wonden van onwetendheid en afwijzing van God. Welnu, de eerste

¹¹ *Evangelii Gaudium*, nr. 25.

¹² *Ibid.*, hoofdstuk 1.

¹³ *Ibid.*, hoofdstuk 3.

¹⁴ Van 8 december 2015 tot 20 november 2016.

¹⁵ *Openingsrede van het Tweede Vaticaans Concilie, Gaudet Mater Ecclesia*, 11 oktober 1962.

barmhartigheid die door het mensgeworden Woord wordt gebracht, is inderdaad die van het licht dat redt.

- Bovendien lezen we in *Misericordiae vultus* dat God “zichzelf volledig, voor altijd, vrijelijk geeft en zonder er iets voor terug te vragen”¹⁶. Hierin ontbreekt een essentiële dimensie: het antwoord dat God van de mens verwacht. De H. Augustinus herinnerde ons er al aan: “God, die u zonder u heeft geschapen, zal u niet redden zonder u”.¹⁷
- Ten slotte is de ellende die Franciscus aan de kaak stelt vooral materieel: armoede, corruptie, misdaad¹⁸. De wonden van de bovennatuurlijke orde, de zonde als de verwerping van God, komen veel minder duidelijk naar voren. Barmhartigheid richt zich dus op de genezing van aardse ellende, waarbij de geestelijke genezing van zielen in de schaduw blijft.

Deze verschillende weglatingen leiden onvermijdelijk tot een diepgaande herdefiniëring van de zending van de Kerk: door deze verminkte barmhartigheid zijn we inderdaad getuige van een “missionaire omvorming van de Kerk”.

*Een nieuw gedefinieerde missie:
van het redden van zielen naar menselijke vooruitgang*

In *Evangelii Gaudium* legt Franciscus “de authentieke en integrale betekenis van de evangeliserende missie” bloot¹⁹: alle christenen [...] zijn geroepen zich in te zetten voor de opbouw van een betere wereld²⁰. Deze formule drukt een echte theologische verschuiving uit. De missie van de Kerk is niet langer op de eerste plaats gericht op het eeuwig heil van de zielen, maar op de transformatie van sociale en politieke structuren. Romano Amerio sprak van “secundair christendom”: een pastorale zorg die vreemd is aan de bovennatuurlijke orde, volledig gericht op antropologische en sociale behoeften.

Franciscus legt uit dat de Kerk de integraliteit van de menselijke persoon in zijn of haar economische, sociale en culturele dimensies moet bevorderen. De herders zelf zijn geroepen om in te grijpen in alle zaken die het sociale leven aangaan²¹. En deze aandacht moet in de eerste plaats gericht zijn op de armsten²². Zo wordt de Kerk in de ogen van de wereld een geloofwaardige

¹⁶ *Misericordiae vultus*, nr. 14.

¹⁷ Brief 169, 15.

¹⁸ Cf. *Misericordiae vultus*, nr. 19.

¹⁹ *Evangelii Gaudium*, nr. 176.

²⁰ *Ibid.*, nr. 183.

²¹ *Ibid.*, nr. 187.

²² *Ibid.*, nr. 190.

instantie, die zich inzet voor de vrede, het milieu en de verdediging van de mensenrechten en de burgerrechten²³.

Het gaat niet alleen om individuele behoeften, maar ook om die van de samenlevingen: “de vrede is niet alleen gebaseerd op de eerbiediging van de mensenrechten, maar ook op die van de rechten van volkeren”.²⁴ Vandaar de noodzaak om “vooral alles wat de sociale orde en de verwezenlijking van het algemeen welzijn aangaat” te heroverwegen²⁵. Want “sociale ongelijkheid is de wortel van het kwaad in de samenleving”.²⁶

Hoewel een bepaalde rol van de Kerk ten opzichte van de wereldlijke orde volkomen legitiem is, blijft deze hier beperkt tot een puur natuurlijke invloed, zonder enig transcendent perspectief. In wezen neemt de conciliaire Kerk, zonder haar heiligingsmissie expliciet te verloochenen, de eigen doelstelling van de staat over. Deze geleidelijke verschuiving verandert haar prioriteiten en haar plaats in de wereld ingrijpend. In een onverwachte historische ommekeer wordt de eenheid tussen Kerk en Staat hersteld. Maar deze eenheid heeft niets meer gemeen met die welke het christendom van de afgelopen eeuwen kenmerkte, gebaseerd op de harmonie tussen de twee zwaarden: voortaan vormt het secularisme zelf het principe en het bindmiddel ervan.

Franciscus breidt deze visie nog verder uit door haar in het teken van de oecumene te plaatsen: “De waarde van de barmhartigheid overschrijdt de grenzen van de Kerk. Het is de link met het jodendom en de islam, die de barmhartigheid als een van de belangrijkste eigenschappen van God beschouwen”²⁷. Op deze manier wordt barmhartigheid een principe van universele eenheid, dat verder gaat dan het christelijk geloof zelf. De “missionaire transformatie” is voltooid: voortaan heeft de “barmhartige” Kerk geen medelijden meer met de zielen die “in de schaduw van de dood” liggen, en ziet zij af van de verkondiging aan hen van de mensgeworden Waarheid, Jezus Christus. De barmhartigheid van Franciscus beoogt iets anders: “Moge dit Jubeljaar, beleefd in barmhartigheid, de ontmoeting met deze religies en andere nobele religieuze tradities bevorderen. Moge het ons meer openstellen voor dialoog om elkaar beter te leren kennen en te begrijpen”.²⁸

Een nieuwe mystiek om de hervorming te begeleiden

Kardinaal Óscar Rodríguez Maradiaga²⁹, een naaste adviseur van de paus, vat deze dynamiek goed samen. In een lezing getiteld *De Kerk van Barmhartigheid met Paus Franciscus*, legt hij uit dat Vaticanum II zeker institutionele

23 *Ibid.*, nr. 65.

24 Pauselijke Raad voor Gerechtigheid en Vrede, *Compendium voor de Sociale Leer van de Kerk*, nr. 157, in *Evangelii Gaudium*, nr. 190.

25 Johannes Paulus II, Postsynodale Exhortatie *Ecclesia in Amerika*, 22 januari 1999, nr. 27, in *Evangelii Gaudium*, nr. 182.

26 *Evangelii Gaudium*, nr. 202.

27 *Misericordiae vultus*, nr. 23.

28 *Ibid.*

29 Aartsbisshop van Tegucigalpa, de hoofdstad van Honduras, van 1993 tot 2023, en kardinaal sinds 2001.

hervormingen had ingevoerd, maar dat deze onvoldoende bleven zonder een spirituele transformatie:

“Elke verandering in de Kerk vereist een vernieuwing van de motivaties. Institutionele vernieuwing vereist een vernieuwing van de mystieke dimensie. [Nu, de bron van deze mystiek], de wind die de zeilen van de Kerk naar de volle zee van haar diepe en totale vernieuwing duwt, is barmhartigheid”.

Deze nieuwe mystiek komt tot uiting in concrete handelingen. De synode over het gezin heeft bijvoorbeeld de weg geëffend voor een flexibelere pastorale benadering voor hertrouwd gescheidenen. Volgens Maradiaga: “De realiteit van ontbonden en herstelde gezinnen vormt geen belemmering om ten volle deel te nemen aan het leven van de Kerk. De sacramentele Communie is niet de enige weg [...]; elke hertrouwde christen kan een volledige christen zijn, en zijn of haar huis kan ook een plaats worden waar Gods liefde getuigenis aflegt”.

Kardinaal Walter Kasper stelde al in 2014 de vraag: “Hoe kan de Kerk het teken zijn van de onverbreekelijke band tussen trouw en barmhartigheid in haar pastorale handelen met hertrouwd gescheidenen?”³⁰ Deze overwegingen illustreren een diepgaande verandering: de leer wordt niet langer beschouwd als een stabiel kader, maar als een hulpmiddel dat moet worden geïnterpreteerd in functie van situaties, in naam van de barmhartigheid. Franciscus zelf drukt het uit met een treffend beeld: de leer mag geen “steen zijn om mee te gooien”.

Concrete illustratie: Fiducia supplicans

Deze logica wordt op spectaculaire wijze geïllustreerd in de Verklaring *Fiducia supplicans* van 18 december 2023, die de niet-rituele zegening van homoseksuele paren toestaat, in naam van verwelcoming en barmhartigheid. Dit gebaar staat niet op zichzelf. Franciscus had al, als kardinaal, het idee van een burgerlijke unie voor paren van hetzelfde geslacht verdedigd.

Dit is een volgende stap: barmhartigheid verwijdert leerstellige obstakels die de integratie van mensen in een inclusieve Kerk in de weg zouden kunnen staan. Op deze manier opgevat werkt barmhartigheid als een oplossend principe, waarbij geleidelijk elke normatieve dimensie uit de morele en dogmatische leer wordt verwijderd. Het bereidt de weg voor een horizontale, aardse eenheid, niet gericht op geopenbaarde Waarheid, maar op universele broederschap.

Met barmhartigheid geeft Franciscus de Kerk dus met een nieuwe spirituele drijfveer. Nadat hij de volkeren heeft geïdentificeerd als een theologische plaats en een collectieve actor in de geschiedenis, biedt hij nu een pastoraal principe aan dat het mogelijk maakt hen samen te brengen zonder hen te dwingen door een transcendente waarheid. Deze dynamiek opent zich op natuurlijke

³⁰ Kardinaal Walter Kasper, *Het evangelie van het gezin*, Les éditions du Cerf, Parijs, 2014, p. 55.

wijze voor de derde grote pijler van zijn pontificaat: universele broederschap, de ultieme doel van zijn project.

Universele broederschap: horizon en doel van het pontificaat

Universele broederschap, hoewel later aan het licht gebracht dan andere thema's zoals ecologie of synodaliteit, is in feite het logische doel van het denken en handelen van Paus Franciscus. Het verschijnt zelfs als de synthese van zijn hele pontificaat:

- de “theologie van het volk” verschaft de wortels en stelt het idee centraal dat alle volkeren authentiek dragers zijn van een spirituele missie;
- de barmhartigheid is de drijvende kracht, de pastorale energie die het mogelijk maakt om iedereen te integreren en tegenstand te overwinnen.
- De universele broederschap is het einddoel, de voltooide vorm waarnaar het hele project streeft.

Dit begrip van broederschap krijgt vorm in verschillende teksten, toespraken en handelingen, maar de meest volledige uitdrukking ervan is te vinden in de encycliek *Fratelli tutti* van 3 oktober 2020. Om de betekenis ervan te begrijpen, is het echter noodzakelijk om terug te gaan naar een belangrijke gebeurtenis: de ondertekening van het Abu Dhabi-document in 2019. Dit moment werpt niet alleen licht op de encycliek, maar ook op de algemene visie van Franciscus.

Abu Dhabi: een oprichtingsakte

Op 4 februari 2019 reisde Franciscus naar Abu Dhabi, Verenigde Arabische Emiraten, waar hij met de grootimam van Al-Azhar, Ahmad Al-Tayyeb, een *Document over de menselijke broederschap voor wereldvrede en het vreedzaam samenleven* ondertekende. De gebeurtenis is om verschillende redenen historisch: het is de eerste keer dat een paus het Arabische schiereiland bezoekt; de ondertekening vindt plaats in het bijzijn van vertegenwoordigers van vele religies, in een openbare en gemediatiseerde omgeving; het ondertekende document is niet zomaar een intentieverklaring, maar een tekst die theologisch bindend is voor beide partijen.

Het document stelt onder meer dat “pluralisme en diversiteit van religie, huidskleur, geslacht, ras en taal een wijze goddelijke wil zijn, zoals God de mens heeft geschapen”.³¹ Een dergelijke formulering gaat veel verder dan louter religieuze tolerantie: het stelt de pluraliteit van religies voor als onderdeel

31 *Document over menselijke broederschap voor wereldvrede en gemeenschappelijk samenleven*, 4 februari 2019.

van Gods positieve plan. Deze passage heeft tot een diepe controverser geleid. In de traditionele katholieke leer kan God, indien Hij kwaad of dwaling toestaat, deze nooit positief willen. Als we nu bevestigen dat de diversiteit van religies door God is gewild, zou dat betekenen dat er een legitieme veelheid van wegen naar Hem is, wat de reddende uniciteit van Christus en de Kerk in twijfel trekt.

Na de ondertekening werd in Abu Dhabi een architectonisch project gelanceerd, het Huis van de Abrahamitische Familie, dat drie naast elkaar gelegen gebedshuizen omvat: een kerk, een synagoge en een moskee. Het geheel is bedoeld als het zichtbare symbool van de menselijke broederschap die wordt bepleit in het document ondertekend door Franciscus en Ahmad Al-Tayyeb, dat de vreedzame co-existentie van religies in een gemeenschappelijke ruimte mogelijk moet maken. Het illustreert de opvatting van een eenheid die niet is gebaseerd op geopenbaarde Waarheid, maar op wederzijdse erkenning en samenwerking: alle religies worden naast elkaar geplaatst, als verschillende wegen naar hetzelfde menselijke ideaal.

Voor Franciscus is dit Abu Dhabi-document een hoeksteen. Hij benadrukt dit expliciet in *Fratelli tutti*, waarin hij het presenteert als een directe inspiratiebron voor zijn encycliek, en zegt dat hij de intuïties die hij met de grootimam heeft gedeeld, wil overnemen en verder ontwikkelen. Dit geeft de gebeurtenis van 2019 een belangrijke en definitieve leerstelling en pastorale betekenis.

Veelvlakkig systeem en inclusiviteit

In *Fratelli tutti* beschrijft Franciscus een broederschap die zich moet uitstrekken over de hele samenleving en zelfs over de mensheid. Het doel is de opbouw van een “inclusieve sociale vriendschap en broederschap die openstaat voor iedereen”³², binnen een “cultuur van ontmoeting”³³ en een “dialoog van culturen”.³⁴ In deze visie verschijnt de Kerk niet langer als de enige bron van menselijke broederschap. Ze staat ten dienste van een project dat alle culturen en religies gemeen hebben, een project van vrede, rechtvaardigheid en solidariteit.

Franciscus legt bijzondere nadruk op het lot van migranten, die hij beschouwd als een beslissende test voor moderne samenlevingen: “Migrant zijn een zegen, een rijkdom, een geschenk dat een samenleving uitnodigt om te groeien”.³⁵ Het is daarom noodzakelijk om weerstand te bieden aan “de verleiding om een cultuur van muren te creëren, om muren te bouwen, muren in het hart, muren opgetrokken op de aarde om deze ontmoeting met andere culturen, met andere mensen te vermijden”.³⁶ Geen muren maar bruggen, geen grenzen maar openingen.

³² *Fratelli tutti*, nr. 94.

³³ *Ibid.*, nr. 30.

³⁴ *Ibid.*, nr. 136.

³⁵ *Ibid.*, nr. 135.

³⁶ *Ibid.*, nr. 27.

Om zijn visie te illustreren, gebruikt Franciscus het beeld van het veelvlak, dat al aanwezig was in *Evangelii Gaudium*. “Noch de globale sfeer, die vernietigt, noch de geïsoleerde partijdigheid, die onvruchtbaar maakt. [...] Het model is het veelvlak, dat de samenvloeiing weerspiegelt van alle deelelementen die daarin hun originaliteit behouden”.³⁷ Deze metafoer stelt de bol, die verschillen in een geforceerde uniformiteit verplettert, tegenover het veelvlak, dat het mogelijk maakt om diversiteit binnen een harmonieus geheel te behouden. Het is een aantrekkelijk beeld: elke cultuur, elke religie behoudt haar eigen identiteit, terwijl ze deel uitmaakt van een gemeenschappelijk bouwwerk.

Maar hoe kunnen we de zwakte van zo’n broederschap niet zien? Inderdaad, als de nagestreefde eenheid niet gebaseerd is op een transcendente waarheid die voor allen geldt, berust ze alleen op een puur politieke wil om samen te leven: een zeer fragiele broederschap, waarin sociale vrede wordt gedroomd buiten de eenheid van de waarheid om!

Maar bovenal, als deze universele broederschap zich voordoeft als een moreel en sociaal ideaal, is het duidelijk dat deze “inclusieve sociale vriendschap” God praktisch uitsluit en dat zij, hoewel “open voor allen”, in praktijk gesloten is voor Christus. Hij heeft namelijk niet langer het recht om de mensen een transcendente broederschap aan te bieden die hen met God verbindt door hen te vergoddelijken. Hij is gereduceerd tot slechts een van de vele modellen van openheid en menselijkheid ... Hij is niet langer de enige Verlosser, in het centrum van de geschiedenis.

De nieuwe horizonten van de Kerk

Deze opvatting van broederschap heeft dus aanzienlijke gevolgen voor de zending van de Kerk. Van oudsher zag de Kerk zichzelf als de ark van het heil: zij verzamelde mensen door hen te leiden naar de geopenbaarde Waarheid en naar het bovennatuurlijke leven ... In de visie van Franciscus wordt eenheid niet langer bereikt door bekering en heiliging, maar door samenwerking en dialoog. De Kerk wordt een facilitator, een van de actoren in een wereldwijd proces van verbroedering. Haar specifieke missie gaat op in een gemeenschappelijk project dat zogenaamd groter is, universeler, naar nieuwe horizonten.

Wanneer Franciscus zegt: “Vandaag redden we allemaal onszelf, of niemand wordt gered”³⁸, heeft hij het niet over eeuwige redding, maar over de strijd tegen armoede, onrecht en sociaal lijden. Het woord “verlossing” wordt nu alleen nog gebruikt in een aardse, immanente betekenis, gericht op de levensomstandigheden in deze wereld. De insluiting van alle geloofsovertuigingen zonder onderscheid kan helaas alleen worden bereikt ten koste van een echte neutralisering van de evangelische boodschap.

³⁷ *Evangelii Gaudium*, nrs. 235-236.

³⁸ *Fratelli tutti*, nr. 137.

Deze evolutie manifesteert zich op politiek niveau: Franciscus roept op tot de versterking van de internationale instellingen, de bevordering van een mondiaal bestuur dat in staat is om te reageren op mondiale uitdagingen ...³⁹ Universele broederschap wordt zo de basis van een nieuwe wereldorde, gebaseerd op mensenrechten en wereldwijde solidariteit, waarvan de paus zichzelf tot profeet en voorzanger maakt.

En deze broederschap blijft geen abstract idee. Het krijgt vorm op specifieke gebieden, in de eerste plaats in de ecologie. In *Laudato si'* ontwikkelt Franciscus het concept van 'gemeenschappelijk huis': de aarde wordt gepresenteerd als een universeel goed dat toebehoort aan de hele mensheid. De bescherming van het milieu wordt dan het bevoorrechte terrein waar broederschap concreet kan worden uitgeoefend. Door voor de planeet te zorgen, zorgen mensen voor elkaar. De ecologische crisis lijkt dus een kans te zijn om wereldwijde solidariteit te bevorderen, waarbij tegelijk grenzen en verdeeldheid worden overstegen. Deze convergentie bereidt de volgende fase van onze analyse voor: de integrale ecologie, door Franciscus voorgesteld als een essentiële dimensie van universele broederschap en van de missie van de Kerk in de wereld.

Integrale ecologie: de concretisering van universele broederschap

Ecologie is een van de belangrijkste thema's van het pontificaat van Franciscus. Het werd systematisch uiteengezet in de encyciek *Laudato si'*, gepubliceerd op 18 juni 2015, en het maakt deel uit van een brede visie die Franciscus 'integrale ecologie' noemt.

Dit concept beperkt zich niet tot de bescherming van de natuur: het omvat de sociale, economische en culturele dimensies van het menselijk leven. Integrale ecologie wordt gepresenteerd als een wereldwijd antwoord op de huidige crisis, en als een concrete basis waar universele broederschap kan worden ingezet. In die zin is het de praktische toepassing van het project dat is uiteengezet in *Fratelli tutti* en in het Abu Dhabi-document.

*Geconfronteerd met een universele mislukking,
een ecologie die verder gaat dan de natuur*

Franciscus vertrekt van een sombere constatering: de moderne wereld maakt een diepe crisis door. Wetenschappelijke vooruitgang en economische groei hebben geenszins tot echt welzijn geleid, maar zijn gepaard gegaan met ernstige onevenwichtigheden. Technologie en financiën domineren de politiek, en het streven naar onmiddellijke winst heeft voorrang op sociale rechtvaardigheid en respect voor de schepping⁴⁰.

³⁹ *Ibid.*, nr. 172-175.

⁴⁰ Cf. *Laudato si'*, nr. 18, 54, 56.

In *Laudato si'* beschrijft hij een wereld waarin materiële ontwikkeling niet gepaard is gegaan met morele vooruitgang. Het gevolg is een ongebreidelde exploitatie van natuurlijke hulpbronnen, massale vervuiling, het verdwijnen van dier- en plantensoorten en vooral de toename van de ongelijkheid tussen arm en rijk⁴¹.

Voor Franciscus is deze crisis wereldwijd: ze treft zowel de planeet als de menselijke samenlevingen. Het onthult een gelijktijdige achteruitgang van het milieu en het sociale leven, die hij samenvat met de uitdrukking “alles is met elkaar verbonden”.⁴² De ecologische crisis en de sociale crisis zijn twee aspecten van dezelfde wanorde. Integrale ecologie zal de oplossing zijn.

De term “ecologie” verwijst in de eerste plaats, in de klassieke zin, naar de studie van de relaties tussen levende wezens en hun omgeving. Franciscus neemt deze definitie over, maar hij voegt er een specifiek menselijke dimensie aan toe: integrale ecologie omvat de manier waarop de mens zijn leven, zijn steden, zijn economie, zijn cultuur en zijn sociale relaties organiseert⁴³.

Het ecologische probleem beperkt zich dus niet tot de bescherming van bossen of oceanen. Het gaat ook om ruimtelijke ordening, arbeidsomstandigheden, het gebruik van technologieën en, meer in het algemeen, alles wat het collectieve menselijk leven vormgeeft. In die zin vormt integrale ecologie een poging tot synthese van de mens- en sociale wetenschappen. Het omvat politiek, sociologie, economie, cultuur en ecologische wetenschap in strikte zin. Franciscus streeft naar een globale, holistische visie op de mensheid in haar omgeving.⁴⁴

Dit project doet denken aan bepaalde moderne filosofieën, zoals het positivisme van Auguste Comte, die de sociologie zag als de kroon op alle wetenschappen. Op dezelfde manier presenteert de integrale ecologie zich voor Franciscus als het hoogtepunt van een universele reflectie over de menselijke conditie en de plaats van de mens in de wereld.

De armen op de eerste plaats en mondiaal bestuur

De kern van *Laudato si'* is een fundamentele vereiste: de verdediging van de armen. Franciscus benadrukt het nauwe verband tussen ecologische crisis en sociaal onrecht. De eerste slachtoffers van de achteruitgang van het milieu zijn de meest kwetsbare bevolkingsgroepen: degenen die wonen in regio's die over-geëxploiteerd, vervuild of blootgesteld zijn aan natuurrampen. Hij spreekt zelfs van een “ecologische schuld” die rijke landen zouden zijn aangegaan tegenover arme landen⁴⁵.

⁴¹ *Ibid.*, nr. 20-22, 48.

⁴² *Ibid.*, nr. 70, 91, 117.

⁴³ *Ibid.*, nr. 137-139.

⁴⁴ *Ibid.*, nr. 141-142.

⁴⁵ *Ibid.*, nr. 48-52.

Deze schuld beperkt zich niet tot de plundering van natuurlijke hulpbronnen, maar omvat ook de sociale en economische gevolgen van de globalisering. Er zijn dus twee prioriteiten nodig: een voorkeursoptie voor de armen – een principe dat is afgeleid van de sociale leer van de Kerk, maar hier wordt uitgebreid tot een mondiale dimensie⁴⁶; en een grondige herziening van de ontwikkelingsmodellen, om het verbruik van niet-hernieuwbare energiebronnen te verminderen en een meer sobere levensstijl te bevorderen.

Franciscus roept daarom op tot een aanzienlijke beperking van het gebruik van hulpbronnen⁴⁷, om de planeet voor toekomstige generaties te behouden. Deze ecologische boodschap gaat dus gepaard met een moreel en sociaal boodschap over rechtvaardigheid en solidariteit.

Om deze veranderingen mogelijk te maken, is Franciscus van mening dat er structuren nodig zijn die in staat zijn om beslissingen op wereldschaal op te leggen. Hij spreekt van de “rijping van internationale instellingen” die beschikken over echte regelgevende en sanctionerende bevoegdheden⁴⁸.

Dit idee gaat verder dan louter samenwerking tussen staten. Het veronderstelt het bestaan van een mondiaal bestuur dat in staat is de inspanningen te coördineren, gemeenschappelijke normen vast te stellen en economische actoren te dwingen regels na te leven. Franciscus is dus voorstander van verdere politieke integratie, waarbij naties een deel van hun soevereiniteit delegeren aan internationale organen.

Deze koers is in lijn met zijn visie van universele broederschap, waar hij politiek streefde naar de oprichting van mondiale structuren. In de praktijk wordt ecologie het terrein waar deze broederschap kan worden beleefd en opgebouwd: de ecologische crisis wordt gebruikt als hefboom om de wereldwijde eenheid te bevorderen. De bescherming van de planeet werd het voorwendsel en de drijvende kracht achter een project van politieke en sociale integratie op universele schaal.

Integrale ecologie beperkt zich dus niet tot de bescherming van de natuur. Het wordt een instrument voor wereldwijde cohesie. Door het bewustzijn te mobiliseren rond een gemeenschappelijk doel – het behoud van de planeet – is het mogelijk om volkeren, culturen en religies samen te brengen die geen andere gemeenschappelijke basis zouden hebben. Vanuit dit oogpunt is ecologie de concrete vertaling van universele broederschap. Het biedt een verenigend project, dat in staat is de mensheid te verenigen in collectieve actie.

Ecologische bekering: een nieuwe spiritualiteit

Maar Franciscus stelt zich niet tevreden met het voorstellen van technische of politieke maatregelen. Hij roept ook op tot een echte “ecologische bekering”. Deze bekering impliceert een innerlijke verandering, een transformatie van

⁴⁶ *Ibid.*, nr. 158.

⁴⁷ *Ibid.*, nr. 192.

⁴⁸ *Ibid.*, nr. 175.

mentaliteiten en gedragingen.⁴⁹ Het vertaalt zich in een bewustzijn van onze onderlinge afhankelijkheid met alle levende wezens, het aannemen van een sobere en milieuvriendelijke levensstijl en de deelname aan ecologisch burgerschap, dat elk individu betreft bij een collectieve inspanning.

In *Laudato si'* presenteert Franciscus de ecologische benadering zelfs als een intense spirituele ervaring. Zorgen voor de natuur wordt een daad van naastenliefde, een barmhartigheid, een manier om met de schepping in contact te komen en zich te verenigen met andere mensen.⁵⁰ Deze spiritualiteit is grotendeels gebaseerd op een naturalistische visie op de mens. Het gaat er niet zozeer om de ziel tot God te verheffen als wel om zich verbonden te voelen met de aarde en met andere schepselen. Deze benadering culmineert in het beeld van het “gemeenschappelijke huis” en in bepaalde symbolische verwijzingen, zoals het gebruik van de taal van de H. Franciscus van Assisi om te spreken over “onze zuster aarde” of “onze moeder aarde”.⁵¹

Zo'n spiritualiteit blijkt uiterst gevaarlijk te zijn: door de nadruk te leggen op natuur en immanentie, glijdt het af naar een vorm van impliciet pantheïsme, waarbij God wordt verward met de schepping. De synode over de Amazone en de episode van de Pachamama hebben dit gevaar goed geïllustreerd, door aanleiding te geven tot ceremoniën die op zijn zachtst gezegd dubbelzinnig zijn, zo niet afgoderij.

Kortom, deze “ecologische bekering” beperkt zich niet tot een verandering van levensstijl: het stelt een nieuwe vorm van spiritualiteit voor en, in werkelijkheid, een nieuwe visie op de wereld. De mens wordt niet langer in de eerste plaats gezien als een schepsel dat geroepen is om tot zijn Schepper op te stijgen, maar als een element onder andere in het grote geheel van de natuur. De gemeenschap met God wordt vervangen door een horizontale gemeenschap met de schepping, beleefd in immanentie, en de zending van de Kerk wordt samengevoegd met het behoud van het aardse evenwicht.

Na de horizon van de Kerk (universele broederschap) en haar werkterrein (integrale ecologie) opnieuw te hebben gedefinieerd, heeft Franciscus echter nog geen methode voorgesteld om dit project binnen de Kerk zelf uit te voeren. Dit is de rol van de synodaliteit, die tot doel heeft de structuur van de Kerk te transformeren om haar aan te passen aan haar nieuwe missie en aan ecologische uitdagingen.

Synodaliteit: een nieuwe methode voor de Kerk

Synodaliteit is een van de meest opvallende concepten van het pontificaat van Franciscus. Het is geleidelijk naar voren gebracht, totdat dit het hart is geworden van een enorm proces dat op wereldschaal wordt ondernomen. Voor de paus is het niet alleen een institutionele aanpassing, maar een diepgaande

⁴⁹ *Ibid.*, nr. 216-220.

⁵⁰ *Ibid.*, nr. 233-242.

⁵¹ *Ibid.*, nr. 1.

ecclesiologische verandering: een nieuwe manier van denken over de Kerk en van leven erin.

De term duidt, in de primaire betekenis, het feit van “samen wandelen” (*sýn-hodós*) aan. Maar bij Franciscus krijgt het een veel bredere betekenis. De toespraak van de paus ter gelegenheid van de 50^e verjaardag van de instelling van de bisschoppensynode, op 17 oktober 2015, vormt de oprichtingstekst: het is daarin dat hij zijn opvatting van de synodale Kerk en van de verdeling van de bevoegdheden daarbinnen blootlegt.

De kritiek op het klerikalisme: een aangewezen vijand

Om zijn hervorming door te voeren, wees Franciscus een tegenstander aan die bestreden moest worden: het klerikalisme. Hij stelt het voor als een ziekte die de Kerk teistert en de betrokkenheid van de gelovigen verhindert⁵². Met deze term verwijst hij ongetwijfeld naar bepaalde echte misbruiken: kastenhoogmoed, de verleiding van de geestelijkheid om een al te menselijke overheersing uit te oefenen, het gebrek aan authentieke pastorale naastenliefde.

Maar zijn kritiek reikt verder. Door het klerikalisme in het algemeen aan de kaak te stellen, stelt Franciscus de uitoefening van het heilig gezag, zoals dat door Christus is ingesteld, in vraag. Zo wordt het woord “klerikalisme” een retorisch wapen dat het mogelijk maakt een nieuwe definiëring van het gezag in de Kerk te rechtvaardigen: door tegen dit kwaad te strijden, legitimeert men de overdracht van macht aan de leken en de reorganisatie van de hiërarchie.

Het is enigszins ironisch, dat een paus die er vaak van wordt beschuldigd op een autoritaire manier te regeren, zich profileert door de tirannie van de geestelijkheid aan de kaak te stellen om een meer open bestuur in te voeren.

“Iedereen, iedereen, iedereen”: de inclusiviteit als principe

Een uitdrukking die Franciscus na aan het hart lag, duikt op in de laatste jaren van zijn pontificaat: “Iedereen, iedereen, iedereen!” Ze drukt een ongeduldige eis uit naar totale inclusiviteit: niemand mag worden uitgesloten van het leven van de Kerk! Noch hertrouwd gescheidenen, noch mensen in een irreguliere situatie, noch zelfs degenen die leven in omstandigheden die objectief in strijd zijn met de moraal ... De Kerk moet een plaats zijn waar iedereen zonder voorwaarden welkom is.⁵³

Deze nadruk is in overeenstemming met het hierboven bestudeerde concept van barmhartigheid: opgevat als onvoorwaardelijke openheid, was barmhartigheid de hoogste regel van pastoraal handelen geworden; de synodaliteit is slechts de institutionele vertaling van deze logica: zij heeft tot doel structuren op te zetten die deze inclusiviteit belichamen. De slogan “Iedereen, iedereen, iedereen” is dus niet alleen een universele emotionele oproep. Het

⁵² *Evangelii Gaudium*, nr. 102.

⁵³ *Ibid.*, nr. 47.

is een hervormingsprogramma dat een herdefiniëring van de criteria voor het lidmaatschap van de Kerk inhoudt.

Volksvroomheid en de “theologie van het volk”

Synodaliteit is ook gebaseerd op een waardering van de volksvroomheid, een thema dat al eerder voorkwam in het onderwerp van de “theologie van het volk”. Franciscus ziet in de spontane religieuze uitingen van de gelovigen een teken van de aanwezigheid van de Geest. In het synodale systeem wordt deze volksvroomheid niet langer alleen getolereerd of begeleid: ze wordt een legitieme bron van onderscheiding. Het volk van God wordt geacht een collectieve wijsheid tot uitdrukking te brengen, onafhankelijk van de hiërarchie.⁵⁴

Deze visie leidt tot een symbolische omkering. Franciscus zelf sprak over een piramidevormig beeld: in de traditionele Kerk staat de hiërarchie aan de top en leidt zij de gelovigen; in de synodale Kerk is de piramide omgekeerd: het volk wordt aan de top geplaatst en de hiërarchie stelt zich ten dienste van het volk. Deze omkering wordt voorgesteld als een concrete toepassing van de “medeverantwoordelijkheid” en “participatie” die door het Tweede Vaticaans Concilie werden bepleit.

Een omkering van bevoegdheden

Maar synodaliteit is niet beperkt tot een metafoor. Het impliceert een effectieve reorganisatie van de machten in de Kerk. Franciscus past het toe in elk van de drie machten: die van het onderricht, die van het regeren en die van de heiliging.

• *Leergezag*

Traditioneel behoort het leergezag toe aan de bisschoppen in gemeenschap met de paus. Om dit te hervormen, neemt Franciscus de formule over die al door het Tweede Vaticaans Concilie werd gebruikt, volgens welke het volk van God “onfeilbaar is in het geloof”.

Oorspronkelijk betekende deze uitdrukking dat de gelovigen, door vast te houden aan de ontvangen leer, deelnemen aan de onfeilbaarheid van de Kerk. Onder invloed van het concilie werd dit idee verruimd: het volk werd voortaan beschouwd als drager van een levend geloof, ook al kan het dat niet duidelijk onder woorden brengen. De autoriteit bevindt zich niet langer alleen aan de top, maar ook aan de basis. In dit perspectief is de hiërarchie niet langer de enige die de leer definieert: ze moet zich ook toeleggen op het luisteren naar en interpreteren van wat de Geest zegt door de stem van het volk.

⁵⁴ *Ibid.*, nr. 122-126.

- *Besturingsmacht*

Ook het bestuur van de kerk werd opnieuw gedefinieerd. Franciscus promoot het idee van “medeverantwoordelijkheid”, waarbij het gezag moet worden gedeeld tussen de hiërarchie en de gelovigen. Deze medeverantwoordelijkheid wordt soms omschreven als “gedifferentieerd”, om een zeker onderscheid te maken tussen gewijde ambtsdragers en leken. Maar in de praktijk leidt het tot een echte verdeling van taken⁵⁵.

Een concreet teken van deze ontwikkeling is de benoeming van vrouwen en leken op leidinggevende posities in de Dicasteries van de Romeinse Curie. Dit is wat er gebeurde in het Dicasterie voor het Godgewijde Leven, waar een vrouw aan het hoofd werd geplaatst. Dit zou ondenkbaar zijn geweest in de traditionele organisatie.

- *Wijding- en heiligmacht*

Ten slotte wordt het sacrament van de heilige wijding zelf heroverwogen.

Franciscus dringt aan op de fundamentele gelijkheid van alle gedoopten, tot op het punt dat het ambtelijk priesterschap wordt gerelativeerd ten opzichte van het gemeenschappelijke priesterschap van de gelovigen.

Synodaliteit stelt dus voor om bepaalde heilige functies te verdelen tussen clerici en leken: bepaalde handelingen of beslissingen die vroeger aan de geestelijkheid waren voorbehouden, kunnen nu worden overgenomen door de gemandateerde gelovigen. Dit proces heeft de neiging om het onderscheid tussen hen te nivelleren, ten gunste van een horizontale structuur waarin allen deelnemen aan de heiliging van zielen.

Een afgevlakte en horizontale kerk

Door deze drie ontwikkelingen te combineren, brengt synodaliteit een radicale transformatie teweeg. De traditionele Kerk was hiërarchisch gestructureerd: Christus vertrouwde Zijn gezag toe aan de apostelen en hun opvolgers, die de kudde gelovigen leidden. In de synodale Kerk wordt deze structuur omvergeworpen en afgevlakt. Autoriteit komt niet langer van bovenaf, maar van onderaf. De rol van de paus en de bisschoppen wordt die van coördinatoren of moderatoren van een collectief proces.

Deze transformatie sluit perfect aan bij de visie van universele broederschap: een samenleving zonder uitsluiting, waar iedereen gelijkelijk deelneemt aan het gemeenschapsleven, en een horizontaal bestuur van wereldwijde solidariteit, zonder hiërarchie of verticaliteit. Synodaliteit lijkt daarmee de kerkelijke vertaling van de eerder ontwikkelde principes. Het lijkt een geschikte methode om het pauselijk project binnen de Kerk effectief te implementeren.

⁵⁵ *Ibid.*, nr. 32.

Conclusie: een solide erfenis en een dilemma voor de toekomst

Bij de dood van Franciscus was de perceptie van zijn nalatenschap sterk uiteenlopend: aan de ene kant was er het enthousiasme van progressieve stromingen dat hem erkende als een beslissende hervormer; aan de andere kant is er de bezorgdheid, en soms zelfs de openlijke oppositie, van degenen die zijn initiatieven beschouwen als een breuk met de traditie.

Ondanks deze nogal verdeelde situatie kan paradoxaal genoeg worden geconcludeerd dat Paus Franciscus een fervent voorstander van eenheid was. Al zijn acties waren gericht op dit doel: mensen samenbrengen, volkeren nader tot bij elkaar brengen, de periferieën integreren.

Een pontificaat van indrukwekkende samenhang

Deze passie voor eenheid heeft zich in de praktijk ontvouwd op twee complementaire niveaus: in de Kerk, dat van de synodaliteit, een instrument van samenkomst en hervorming; in de wereld, die van integrale ecologie, een concreet terrein voor het verenigen van de mensheid.

Maar de nagestreefde eenheid was niet die welke traditioneel het kenmerk van de Kerk vormt. Deze is namelijk gebaseerd op de geopenbaarde Waarheid en op het behoren tot het Mystieke Lichaam van Christus. In de visie van Franciscus wordt eenheid vooral bereikt in de geschiedenis, op een horizontaal vlak, door samenwerking en dialoog: we zien de Kerk zich reorganiseren om deel te nemen aan een groot project van wereldwijde broederschap. Eenheid is niet langer een realiteit die wordt beleefd door het aanhangen van een gemeenschappelijke waarheid, maar het doel van een gezamenlijke reis, in de diversiteit van geloofsovertuigingen en praktijken.

De geopenbaarde Waarheid is dan niet langer het fundament van deze eenheid, maar slechts een element, ten dienste gesteld van een groter universeel project. Franciscus probeert dus niet te overtuigen door een universele Waarheid te prediken. Hij wil mensen samenbrengen door actie, door gemeenschappelijke projecten en symbolische handelingen: opvang van migranten, het milieu beschermen, armoede en uitsluiting bestrijden, interne hervorming van de Kerk.

Aan het einde van deze theologische beoordeling verschijnen de vijf grote pijlers van het pontificaat van Franciscus in een opmerkelijke interne samenhang:

- de “theologie van het volk”, de conceptuele wortel;
- de barmhartigheid, de pastorale en leerstellige drijvende kracht;
- de universele broederschap, het ultieme doel;
- de integrale ecologie, een concreet actievelde;

- de synodaliteit, een methode van interne transformatie.

Deze samenhang maakt het systeem extreem krachtig en zeer moeilijk uit te dagen.

De toekomst: breuk of continuïteit?

Franciscus heeft dit project niet *vanuit het niets* bedacht. Hij heeft de richtlijnen die al in de teksten van het Tweede Vaticaans Concilie aanwezig waren, voortgezet en uitgebreid. Het gedachtengoed van *Lumen Gentium* of *Gaudium et Spes* vonden onder zijn pontificaat een duidelijke en volledige realisatie. Men kan zeggen dat Franciscus het potentieel van het concilie heeft weten te benutten door het tot zijn logische conclusie te brengen: in die zin past zijn nalatenschap in een continuïteit die veel verder reikt dan zijn persoon alleen. Om terug te keren naar een traditionele opvatting van de Kerk, zou het niet voldoende zijn om dit of dat aspect te corrigeren: het hele systeem moet tot in zijn grondvesten worden herzien.

De kracht van het project van Franciscus ligt juist in zijn samenhang en zijn conciliaire wortels. Het zal daarom niet gemakkelijk zijn om zich te bevrijden uit de stroom waarin de Kerk zich bevindt. Het lijkt erop dat Paus Leo XIV met een dergelijk erfgoed voor een beslissende keuze staat:

- de door het concilie in gang gezette en door Franciscus voortgezette dynamiek handhaven: dat wil zeggen de Kerk blijven hervormen door middel van synodaliteit, en universele broederschap bevorderen om de mensheid te verenigen in vrede en gerechtigheid, ten dienste van het “gemeenschappelijk huis”;
- of terugkeren naar de zending van de Kerk, de ark van het heil: de geopenbaarde Waarheid doorgeven aan de mensen, om hen door Jezus Christus naar de Heilige Drie-eenheid te leiden: wat inhoudt dat er gebroken moet worden met de erfenis van Franciscus en met de fundamentele richtlijnen van het concilie zelf.

Het pontificaat van Franciscus heeft het voordeel gehad dat het dit dilemma duidelijk en onvermijdelijk heeft gemaakt. De toekomst zal uitwijzen of de erfenis die hij nalaat door zijn opvolger zal worden geconsolideerd en verdiept, ofwel heroverwogen en gecorrigeerd, met zijn schadelijke principes. In ieder geval kan deze erfenis niet worden genegeerd.

Menzingen, 4 oktober 2025
Feest van de H. Franciscus

Beknopte Summaleer van de H. Thomas

Door Pater Cattellion o.p.

Tweede deel. De zedenleer

3. Over het goed en het kwaad in het algemeen

Alle daden zijn goed als *daad*, voor zoveel zij een werkelijkheid zijn; ze worden maar slecht voor zoveel er iets aan ontbreekt, dat er *moet* bij zijn. Het goed en het kwaad komen voort van het voorwerp, waartoe ze natuurlijk of vrijelijk geordend zijn. Men heeft immers twee soorten van doelen in één daad: het doel van het werk genomen uit het werk (*finis operis*), en het bijkomende doel van de dader of werker (*finis operantis*); en het eerste doel kan soms slecht worden door het tweede, bijv. *aalmoezen geven uit ijdele glorie*. Ook de andere omstandigheden kunnen het goed of het kwaad in de daden verminderen of vermeerderen, bijv. *stelen in een kerk*, enz.

Het voorwerp echter op zedengebied wordt beschouwd met *betrekking tot de rechte rede* (*recta ratio*), voor zoveel die een weerspiegeling is van de eeuwige wet, die leert wat goed of kwaad is. Dezelfde daad kan toch *natuurlijk-kerwijze* dezelfde zijn, zoals *huwelijksdaad* en *overspel*, maar in betrekking met de rede zijn ze dezelfde niet meer.

Op zichzelf beschouwd, kunnen er onverschillige daden bestaan, die noch

goed noch kwaad zijn, zoals *wandelen*; maar in uitoefening worden ze óf goed óf slecht, want men wandelt altijd om een zekere reden, van het ogenblik dat de daad *vrijwillig* wordt. Willen is altijd voor een goed, zoals hogerop gezegd is, hetzij in *werkelijkheid*, hetzij in *schijn*.

Het eigenlijke goed of kwaad van de wil begint in de rede. *De wil doet het goed en het kwaad getoond door de kendaad, en moet zich altijd schikken naar de uitspraak van de rede, hetzij ze juist, hetzij ze vals beslist denkende juist te zijn. In dit laatste geval toch stelt de rede iets voor, alsof het goed was, en bijgevolg, ook in dit geval, moet de wil luisteren, anders doet hij kwaad.* Alles hangt af hoe de rede mist, want ook haar onwetendheid kan slecht zijn, zoals verder zal blijken.

Om echt goed te zijn, moet de wil zich steeds voegen naar de Wil Gods (voorgesteld door de rede), ten minste in die zin, dat we moeten willen wat God wil dat we willen. Als het immers regent, kunnen we soms wel liever hebben dat het niet regent, maar het is Gods wil; wel, we schikken er ons naar.

De geboden daden zijn goed voor zoveel de wil, die ze bestuurt, het goed meent, alhoewel ze op hun eigen soms goed of slecht kunnen zijn; bijv. een aalmoes geven, stelen, enz.; doch *dat goed* kan soms vernietigd worden door

de wil; bijv. aalmoezen geven uit hoogmoed, of om met de persoon een slechte daad te kunnen plegen.

De uitwendige daad kan ook het goed of het kwaad van de innerlijke wilsdaad vergroten; bijv. uiterlijke onkuise daden, enz.; daar ze de wilsdaad óf langer doen duren, óf heviger maken. De gevolgen van een daad, als ze voorzien, of toch moeten zijn voorzien, verergeren ook de daad.

Alle wilsdaden nu zijn óf deugden óf zonden, loffelijk of schuldig, verdienstelijk of strafbaar.

4. Over het geweten

Het goed en het kwaad van de afzonderlijke daad hangen af van het geweten dat men heeft op het ogenblik dat men handelt, en niet volgens het geweten dat men heeft jaren nadien, en dat klaarder en meer ontwikkeld is geworden. Bij vele mensen ligt daar de reden, waarom ze soms later ongerust worden over hun kinderjaren. Dat moet niet verontrusten. Men schrijft aan het geweten vier verschillende daden toe : verontschuldigen, beschuldigen, herinneren, aanzetten tot de daad; de eerste drie daden volgen het goed of het kwaad dat men heeft gedaan: ze hebben dus betrekking op hetgeen reeds voorbij is; alleen de laatste of het aanzetten tot de daad, heeft betrekking op het goed en het kwaad dat men verricht. Dat geweten alleen moet in acht worden genomen, en volgens dat geweten is de herinnering voor later beschuldigend of verontschuldigend. Het geweten toch is de toepas-

sing van de zekere kennis tot de te stellen daad: "*applicatio scientiæ ad actum hic et nunc ponendum*". Merk op: '*applicatio scientiæ*': de toepassing, niet van een twijfelende, een min of meer wankelende of onzekere, maar '*scientiæ*', van een zekere kennis, in de mate natuurlijk van het mogelijke, daar men op zedengebied niet altijd de volle zekerheid kan hebben, maar een genoegzame om zedelijker- en menselijkerwijze goede daden te kunnen stellen. (I. Pars - Q. 79, a. 13.)

Eucharistische Kruistocht

De Kruisvaarder

Bid - Communiceer - Offer je op - Wees apostel!

Het verzameladres van de Schatkisten is:
St. Clemensprij, Heuvel 23, 5674 RR Nuenen-Gerwen, Nederland

De Kruisvaarder bidt, communiceert en offert zich op voor de intentie, die Pater Davide Pagliarani, Algemeen-Overste van de Priesterbroederschap St. Pius X, iedere maand opgeeft.

November:

Voor de meest verlaten zielen in het vagevuur!

Zuster Catharina van de H. Augustinus

Beste Kruisvaarders,

De pest aan boord!

Catharina de Simon de Longpré heet ze. Oorspronkelijk. Geboren op 3 mei 1632 in Saint-Sauveur-le-Vicomte, Normandië, Frankrijk. Als kind al toont ze liefde voor zieken en armen. In 1644 treedt ze bij de Kanunnikessen van Sint-Augustinus van de Barmhartigheid van Jezus in, die een klooster in Bayeux hebben. Twaalf jaar is ze dan! Haar orde beheert het ziekenhuis van de stad. Op 24 oktober krijgt ze haar religieuze naam: Zuster Catharina van de H. Augustinus. In 1648 schrijven kanunnikessen uit Québec, in wat toen Nieuw-Frankrijk heet en nu Canada: “Kunnen zusters van jullie hierheen komen om een ziekenhuis te stichten en daarin voor onze vele zieken te zorgen?” Een aantal jonge zusters heeft wel zin in dit Noord-Amerikaans avontuur! Catharina van de H. Augustinus is bij diegenen die onmiddellijk geestdriftig opspringen: “Neem mij! Neem mij!” Ze zijn klaar voor het

avontuur in dit nogal koude deel van de Nieuwe Wereld. Catharina is nog maar 16 jaar oud! In mei 1648 is ze onderweg op een zeilschip. Catharina wordt onderweg ineens doodziek: de pest! Ze heeft uit Frankrijk een beeld meegenomen van Onze Lieve vrouw en knielt neer: Moeder in de Hemel: wilt u dat ik de zieken in de Nieuwe Wereld ter hulp kom? Dan moet u voor mij de genezing verkrijgen!” Wel: dat gebeurt! Het beeld geldt sindsdien als wonderbaarlijk. Op 19 augustus 1648 komen de zusters aan in de haven van Québec.

Allen bekeren!

Jonge Zuster Catharina verliest geen tijd. Het ziekenhuis van Québec wordt

gebouwd en Catharina heeft werk genoeg. Snel leert ze de talen van inheemse indianenvolkeren in de buurt: Wolastoqiyik (Malécites), Wendat (Huronen) en Mohawk (Iroquois). Flink! En zeker voor een Franstalige. In hun taal leggen ze altijd de klemtoon op de laatste lettergreep, die Fransen. Dus bij een andere taal moeten ze zich vaak extra forceren het *niet* te doen. Waarom steekt jong Zusterje Catharina daar zoveel moeite in? Om die mensen beter van dienst te kunnen zijn. Ze verzorgt hun wonden en ziek lichaam, maar door haar vriendelijke gesprekken brengt de lieve zuster de zieken dichter bij het belangrijkste: God, Onze Lieve Heer, Onze Lieve Vrouw, de redding van hun ziel. Om hun te bekeren brengt Zuster Catharina ook lange tijd in gebed door en legt ze zich zelfs zware lichamelijke verstervingen op. Haar Moeder-Overste moet ingrijpen: “Kind: boete: OK. Maar ik verbied jou je eigen gezondheid in gevaar te brengen! We hebben je nog nodig!” Ondanks haar harde levenswijze is de jonge zuster toch heel zacht met de patiënten. Ze veroverd de harten voor Christus! Vele zieltjes gered!

Een “niet te redden” verleidster

Naar de Franse kolonie komen heilige mensen zoals missionarissen. Normale eerlijke handelaren, vissers, boeren, soldaten. Maar ook een aantal schurken. Bij de handelaren bijvoorbeeld. Zolang ze nog heidenen zijn, hebben bepaalde stammen voor een deel slechte gewoonten. Zo zijn er indianenvrouwen die denken dat het heel normaal is vreemde mannen te gaan versieren om ze ten val te brengen in onkuisheid. En onder de Franse handelaren zijn er slappelingen en profiteurs die dat nog leuk vinden ook en denken in een soort losbandigheidsparadijs zonder straf te zijn geland! Maar die verbeestelijkte mannen vergissen zich. De indiaanse mannen kunnen met zo'n gedrag wat aan hun vrouwen, dochters en zussen zit op de duur niet meer lachen. De onkuise blanken sterven een vreselijke dood! Maar de slapte en soms boosheid van bepaalden in het 6e Gebod is niet helemaal alleen een probleem bij ontspoorde mannen. Er zijn ook vrouwen die daarin meegaan. Vooral heidense en indiaanse, maar niet alleen. In Québec is er één die “Marie” heet. Van jeugd af aan heeft ze compleet lak aan de kuisheid! Om-

dat ze nogal knap is, slaagt ze erin vele kolonisten ten val te brengen. Ze geniet ervan en verdient er nog geld mee ook! Zelfs tot op haar oude dag. De stadsoverheid is haar slecht voorbeeld voor jonge meisjes en slappe mannen zat en besluit Marie gewoon zonder pardon de stad uit te gooien. “Stoute Marie” moet zich in een rots holte terugtrekken. Hoe overleef je daar? Dat wordt survival in het koude woud van Canada! Bessen, beestjes met netten vangen, een moestuintje beginnen. Alleen verwende Marie is dat niet gewoon en is nu een nogal hulpeloos oud vrouwtje geworden. Het eindigt zoals te verwachten was. Trappers (vallenzetters) in het woud

vinden haar. In haar grot. Koud en dood! De mannen herkennen haar: “Tja. Na zo’n leven? Kan onmogelijk gered zijn!”. In plaats van voor een christelijke begrafenis met Requiemmis voor haar ziel te zorgen, begraven de mannen “Stoute Marie” in een nabijgelegen veld. Niet op een christelijk kerkhof, niet in gewijde grond. Niemand zorgt voor een H. Mis voor haar: “Heeft toch geen zin, voor iemand die in de hel is”. Klopt, *als* ze in de hel is, Intussen is Marie bij de Québécois (inwoners van Québec) ook voor het grootste deel vergeten. Niemand komt op het idee voor haar ziel te bidden ...

Onverwacht bezoek

Vier jaar later. Zuster Catharina van de H. Augustinus bid eigenlijk voor de ziel van *elke* mens die ze heeft gekend en die is gestorven. En dan staat er plotseling één *naast* haar! Als arme ziel! Geen wonder dat Zuster Catharina zich bijna een ongeluk schrikt! De ziel zucht: “Zuster Catharina! Wat een ongeluk voor mij! Je bidt voor elke mens die overleden is. Maar met *mijn* arme ziel heb je geen medelijden ...” Zuster Catharina herpakt zich en vraagt direct: “Maar wie ben jij dan?” Antwoord: “Ik ben die arme Marie, die helemaal verlaten in die rotsholte is gestorven ...” “Stoute Marie” dus! Zuster Catharina had haar totaal vergeten! Zoals iedereen, trouwens. In haar verbazing reageert ze: “Wat?? Ben jij *gered*??” “Stoute Marie”: “Ja. Daar helemaal alleen in die spelonk, begon ik na te denken over mijn vele vieze zonden. Ik zocht in mijn el-

lende mijn toevlucht tot Onze Lieve Vrouw. Vanuit het diepst van mijn hart smeekte ik: ‘O, U toevlucht van de verlatenen: heb toch medelijden met mij! U bent nog mijn enige hoop! Alsjeblieft: help mij toch!’ Terwijl ik onder tranen bad, kreeg ik dankzij de goedheid en de voorspraak van de Maagd Maria de genade van een volmaakt berouw: ‘Goede Jezus: ik

wenste dat ik u nooit pijn had gedaan! Ik wil het ook nooit meer!’ Dat heeft mij er op het nippertje van weerhouden in de hel te vallen! Ik stierf kort daarna, in totale eenzaamheid. Onze Hemelse Moeder is dan voor mij ten beste gaan spreken: dat mijn pijnlijke reiniging in het vagevuur niet zo lang zou duren als ik het eigenlijk verdien. Nu, beste Zuster Catharina, heb ik nog maar een paar H. Missen voor de reiniging van mijn ziel nodig. Dan mag ik naar de Hemel! Alsjeblieft, goede zuster, laat die toch snel voor mij opdragen! Ik beloof dan als dank bij Jezus en Zijn heiligste Moeder voor u te zullen voorspreken!”

*Noodlijdenden ter hulp snellen!
Een overledene, deze keer*

Dan is de arme ziel niet meer te zien. Zuster Catharina is natuurlijk zwaar onder de indruk. Onmiddellijk rent ze naar een priester en bestelt een reeks HH. Missen voor “Stoute Marie”. “Eerwaarde, zou u die snel, deze week nog kunnen opdragen?” De priester is bereid daar plaats en tijd voor te maken. Misschien ook omdat de goede Zuster Catharina het is, die het hem vraagt. En dan, een paar dagen later, staat naast Zuster Catharina ineens weer “Stoute Marie”. Maar helemaal anders dan vorige keer: stralend als de zon en blij lachend! Marie spreekt: “Dankjewel, lieve Zuster Catharina! Nu opent zich het paradijs voor mij! Daar zal ik in eeuwigheid de goede God prijzen voor Zijn zo grote barmhartigheid! En zoals beloofd: ik ga daar ook voor jou bidden!”

Eén van de eerste heiligen van Canada. Ook door haar goedheid voor een verlaten ziel.

Het jaar 1668. Ziekenverpleegster Catharina wordt nu zélf ziek. De tweede keer in haar leven *ernstig*. Ze sterft, nauwelijks 36 jaar oud. Iedereen in Nieuw-Frankrijk noemt haar een heilige! Ze geldt als één van de zes stichters van de Katholieke Kerk in Canada. In 1989 wordt Catharina van Sint Augustinus officieel heilig verklaard. Met feestdag op 8 mei. Haar stoffelijk overschot wordt bewaard voor verering in het Centre Cathérine-de-Saint-Augustin, grenzend aan het Hôtel-Dieu (ziekenhuis). Haar goedheid voor een arme ziel heeft haar *mee* heilig gemaakt. Voor een totaal verlaten arme ziel.

Het Woord Gods

Jezus en de grote Apostel Paulus spreken erover. Jezus in de Bergrede: “Haast u u te verzoenen met uw tegenpartij, zolang ge nog met hem onderweg zijt (= in dit leven). Anders zult gij in de gevangenis (= het vagevuur) worden geworpen, tot ge de laatste penning hebt betaald!” (Mattheüs 5, 25.26) De H. Paulus schrijft: “Wat ieders werk waard is? Het **vuur** zal uitwijzen! Brandt het werk, dan zal hij (= de ziel) schade lijden, maar toch gered worden, maar als door **vuur** heen.” (1 Korintiërs 3, 13.15)

Daarom noemen we de plaats van reiniging van zielen van geredden, maar nog niet genoeg gezuiverden: “vagevuur”. Jezus’ Kerk heeft dit wel drie keer als vast te geloven punt herhaald. Het Tweede Concilie van Lyon (1274) en het Concilie van Florence (1439): “Wanneer mensen werkelijk rouwmoedig en in staat van genade (= als vrienden van Jezus,

zonder zware zonde op het geweten, waarvan ze geen spijt zouden hebben gehad) sterven, nog vóór hun zonden genoeg weer te hebben goedgemaakt, dan worden hun zielen door pijnen gereinigd”.

In de H. Schrift staat ook dat we die zielen kunnen helpen en dat het goed is, zo 2 Makkabeeën 12, 42-45: “Ze baden dat de zonde, door de gevallen soldaten bedreven, geheel wordt worden vergeven. De edele Judas [de Makkabeeër] vermaande het volk zich van zonde vrij te houden. Daarna hield hij onder zijn soldaten een inzameling die tweeduizend drachmen zilver opbracht. Hij zond dat geld naar Jeruzalem voor een zondeoffer. Dat was een mooie en edele daad, ingegeven door de gedachte aan de verrijzenis. Want als hij niet had gehoopt, dat de gevallen zouden verrijzen, dan was het nutteloos en dwaas geweest voor de overledenen te bidden. Bovendien overwoog hij, dat voor degenen die godvruchtig ontslapen een héérlijke

beloning is weggelegd. Inderdaad: dit is een heilige en vrome gedachte! Daarom liet hij voor de overledenen een zoenoffer opdragen, opdat ze van hun zonde zouden worden vrijgesproken". En het Concilie van Trente (1563) schrijft: "Het vagevuur bestaat. De zielen die daarin worden vastgehouden, ontvangen verlichting door de gebeden en goede werken van de gelovigen, vooral door het H. Misoffer."

*Uit het oog, uit het hart?
Zo zijn wij niet!*

In de H. Schrift spreekt de goede God ook nog: *"Een hard hart zal het zwaar te verduren krijgen!"* (Sirach 3, 27) Of Jezus zelf: *"Met dezelfde maat waarmee gij meet, zult ook gij zelf gemeten worden!"* (Marcus

4, 24) Vergeten we dus vooral niet onze "zusters en broeders" in het vagevuur, "de Lijdende Kerk." Zeker niet nu in de maand van Allerzielen. En speciaal zullen wij bidden voor hen die het meeste verlaten zijn. Zoals "Stoute Marie". De eerste negen dagen van november kunnen we de zielen bijzonder veel goeds doen: zie maar in dit Informatieblad h^oe!

En we zullen voor onze gebeden, ons gedenken in de H. Mis en onze goede werken voor die zielen nog beloond worden ook! De heilige Bisschop en Kerkleraar Ambrosius (340-397) zegt: "Alles wat voor de overledenen met vrome bedoeling wordt gedaan, krijgen we honderdvoudig vergoed na ons eigen overlijden!" Dus, zieltjes aan de andere kant: jullie kunnen op ons rekenen! Ook de vergetenen! Bijzonder in deze maand!

Pater Koenraad Huysegems

Peter Siegmayer

Omstreeks 1800, toen na de grote revolutie Napoleon keizer van Frankrijk werd, vielen de Franse legers bijna alle landen van Europa binnen. Ook Tirol, dat aan Oostenrijk behoorde, werd veroverd. Eerst kwam het aan Beieren, dat met Frankrijk samen deed.

Enkele jaren later verdeelde Napoleon het land in drie stukken. De Tirolers kwamen tegen deze onrechtvaardigheid in opstand, onder aanvoering van Andreas Hofer.

In die tijd leefde in het dorpje Mitteraleng een jonge herbergier Peter Siegmayer. Hoewel hij pas getrouwd was en hij in zijn café, de “Thararherberg” volop werk had, nam hij toch afscheid van zijn vrouw en oude vader – die bij hem inwoonde – om voor de vrijheid van zijn vaderland te vechten. Bij het Pusterdal en in de verre omgeving kende hij alle wegen, paden en paadjes, zodat hij een geknipte gids was voor zijn makkers. En hij had succes met zijn werk.

Dat ondervond de Franse Generaal Broussier, die met zijn troepen in het Pusterdal was binnengevallen, meerdere keren. Wanneer de Fransen

ergens waren gelegerd, werden ze soms onverwachts overvallen.

Jammer genoeg kon Peter zijn kameraden niet heel lang van dienst zijn. Generaal Broussier was er achter gekomen, dat hij de mannen van Tirol de weg wees, en daarom zocht hij hem. Er zat voor Peter niets anders op dan te vluchten, want Broussier was een wreed man.

“Ik zal de Tirolers zo geducht onder handen nemen, dat ze de eerste honderd jaren niet meer aan opstand maken durven denken,” had Broussier gezegd. En hij liet het niet bij dreigementen. Te Liertz liet hij tien mensen doden, waaronder drie priesters, en in een dorpje dicht bij deze plaats werden op zijn bevel 25 mensen neergeschoten. Om de schrik er goed in te brengen, beval hij, dat de lijken twee dagen moesten worden opgehangen. Hoge Franse officieren spoorden hem aan niet zo streng te zijn, maar hij stoorde er zich niet aan.

Peter Siegmayer die wist wat hem te wachten stond, als hij in de handen van deze harde Fransman viel, vluchtte naar de Geiselberg, waar hij zich verborg in een hut die tussen de rotsen lag. De gedwongen rust viel deze jeugdige strijder hard. De schaarse berichten over de oorlog die tot in zijn hut doordrongen, meldden steeds weer nieuwe wreedheden. Heftig vlamde dan het verlangen in hem op mee te strijden. Maar hij kon, hij mocht niet. Zijn vrienden schreven hem: “Blijf. Wij zullen laten weten wanneer je tijd is gekomen”.

Dagen kwamen en gingen, eenzaam en traag, maar het bericht: “Kom uit je schuilhoek” bleef weg. Diep in

gedachten liep hij dikwijls rond zijn hut. Hij verweet zich zijn nietsdoen, en de onzekerheid hoe het thuis ging, kwelde hem. Ook voor zijn vrouw Elisabeth was het een moeilijke tijd. Uiterlijk, om de oude vader niet ongerust te maken, liet ze niets merken. Ze deed gewoon haar werk, lachte, zong een enkele keer zelfs. Maar als ze alleen was, veegde ze vaak een traan uit haar ogen.

Eens, niet lang na de vlucht van Peter, werd in de late avond op de deur geklopt. Elisabeth schrok, toen ze wel twintig soldaten zag staan. “Waar is de herbergier Peter Siegmayer?” vroeg de aanvoerder. Elisabeth kon van de plotselinge schrik niet direct antwoorden. Hierdoor werd de ruwe kerel ongeduldig. Hij stapte binnen, en gaf de oude vader een flinke por met zijn geweer. “Zeg op, en onmiddellijk, waar is de herbergier?” “Hij is hier niet, zoals u ziet,” antwoordde de oude man heel rustig. “Het huis doorzoeken!” beval de aanvoerder. Overal zochten ze. Niet alleen in alle vertrekken, maar ook de kasten en grote kisten moesten worden opengemaakt. “We moeten weten waar hij is. Zeg op, of we pakken jou, oude grijze huichelaar.” De oude vader bleef kalm. Midden in de kamer stond hij fier, rechtop. Hij keek naar het kruisbeeld, en bad om moed en sterkte, maar tegen de onderdrukkers van zijn land sprak hij geen woord. “Soldaten, boei hem!” Vijf kerels sprongen naar hem toe, en bonden hem de handen op de rug. “Als je zoon zich niet binnen drie dagen meldt, word jij doodgeschoten,” snauwde de aanvoerder, “en nu vooruit er mee”. Elisabeth stond stijf van schrik. Ze wilde iets zeggen, maar kon

niet. Toen haar oude vader echter naar de deur werd gebracht, ging een schok door heel haar lichaam. Ze gaf een gil, en sprong naar de deur om hem tegen te houden. Een soldaat stootte haar vloekend opzij en gooide de deur open. “Lize, zeg tegen Peter, dat hij zich moet blijven verschuilen. Ik ben oud, en kan toch niet lang meer leven ...” Hij wilde nog meer zeggen, maar kreeg geen kans. “Vooruit, schiet toch op!” bromde de aanvoerder van de troep ongeduldig. Toen ze al in de donkere verlaten straat stonden, hoorde Elisabeth de grijsaard nog roepen: “Houd goede moed, en wees dapper!”

Arme vrouw! Ontdaan, totaal van streek viel ze op een stoel neer. Ze hilde. Buiten hing de nacht waarin trage vlokken dwarrelden. Binnen tikte de klok hard en kort de minuten, de uren weg. Eindelijk, toen ze weer tot zichzelf kwam, bemerkte ze, dat ze tot diep in de nacht bij een gedoofde kachel had gezeten. Ze stond op en rilde. Dan verweet ze zich: Wat doe ik toch! Dapper moest ze zijn, en niet huilen. Haar besluit was spoedig genomen. Ze zou morgenvroeg de knecht direct naar Peter sturen om hem op de hoogte te brengen van al wat er was gebeurd.

De andere dag vroeg in de morgen vertrok deze.

“Wat! Hebben ze vader meegenomen?” vroeg de jonge man met trillende stem, toen de knecht alles had verteld. Zijn ogen flikkerden, hij zette een paar stappen vooruit, alsof hij meteen wilde vertrekken om hem te verlossen. “Uw vader heeft gezegd, dat u niet te voorschijn moet komen. Hij is oud, en hij kan niets meer voor zijn land doen,” zei hij. “Ik hier blijven! Nooit, nooit!

... Ik wil niet dat vader om mijnentwil zelfs maar één dag in de gevangenis doorbrengt.”

Geen kwartier later daalden ze samen de berg af.

Zijn vrouw, die met de Rozenkrans in de hand bij de kachel zat, wist niet wat ze zag, toen ze niet alleen de knecht, maar ook haar man zag binnenkomen. “Maar Peter, wat doe je toch! Als ze je zien, moet je mee,” riep ze met grote angstige ogen, de handen samen klemmend. “Vrouw, ik weet het, maar ik mag vader toch niet laten doodschieten!” “Vader wil niet, dat je jezelf meldt, Peter. Hij is oud, en heeft niets meer van het leven te verwachten; maar jij bent nog jong, en een heel leven ligt nog voor je. Dat heeft hij zelf gezegd.” Hij legde zijn arm op haar schouders en wees naar het kruisbeeld. “Vrouw, wat heeft God ons in het vierde gebod geleerd?” Even was het stil. “Verplicht de eerbied en liefde die ik voor vader moet hebben mij niet me te melden? Mag ik door weg te blijven de schuld zijn, dat hij de kogel krijgt?” “Ja, maar je weet toch wat vader heeft gezegd, Peter!” “Als ik niet ga, zou ik dat heel mijn leven voelen als een voortdurend verwijt. Denk jij ook niet, Lize?” Zij durfde niet antwoorden, maar sloeg de handen voor de ogen en snikte: “O, als het moet ... als het moet ...” Ze kon de zin niet afwerken, maar pakte hem met beide handen vast alsof ze hem, nu ze haar offer had gebracht, toch nog tegen wilde houden. Zachtjes maakte hij zich los. Het moest!

Toen hij al een heel eind de straat in was, hoorde hij zijn vrouw nog jammeren: “Peter ... Peter ...” Het sneed door zijn ziel. Hij had de moed niet om

te kijken. Misschien zou hij zwak zijn en teruggaan naar zijn goede vrouw.

Te Bruneck ging hij recht naar de kazerne. “Ik ben Peter Siegmayer die jullie zoeken.” – De soldaten keken hem ongelovig aan. – “Laat mijn oude vader vrij, en neem mij gevangen.” Een ogenblik was het stil. Zoiets hadden ze nog nooit meegemaakt. Toen werd de gevangene gehaald. “Maar Peter! Jij hier!” Zijn stem klonk verwijtend. “Ik had toch gezegd dat je weg moest blijven!” “Het is waar, vader, maar ik wil niet dat u in mijn plaats sterft. Iedereen zou zich met recht ergeren aan de on dankbare zoon van Siegmayer.”

De boeien van de oude man waren intussen losgemaakt, en hij drukte met trots zijn dappere jongen de hand. “Peter, het spijt me wel, dat je gekomen bent, maar toch, je bent een flinke kerel!” Allen die er bij stonden waren ontroerd. Ze hoopten, dat Generaal Broussier de heldhaftige jongeman de vrijheid zou schenken of minstens een mindere straf geven. De hogere officieren vroegen het de generaal ook, maar tevergeefs.

Hij lachte vals toen hij Peter Siegmayer voor zijn ogen zag staan: “Zo, ben je daar!” Dan ging hij staan, en op plechtige en langzame toon zei hij: “Ik veroordeel Peter Siegmayer ter dood. Hij moet voor zijn huis te Mitteralang worden doodgeschoten. Zijn vader mag nu vrijgelaten worden”.

Diep terneergeslagen kwam de oude man ‘s avonds thuis. De mensen van Mitteralang waren verontwaardigd toen ze het gebeurde vernamen. Een opstand dreigde. De mannen wilden naar Bruneck gaan om met geweld Peter te bevrijden. Maar nog tijdig zagen

ze in, hoe nutteloos dit was. Ze waren machteloos.

Daarom besloot Elisabeth zelf een laatste poging te wagen. Een zuster van Peter met haar jongetje van zes jaar gingen met haar mee. Na veel moeite werden ze bij de generaal toegelaten. De vrouwen smeekten hem met tranen in de ogen medelijden met hun te hebben, en Peter vrij te laten. “Wat drommel nog toe! Hou op met je gezanik, en laat me met rust!” schreeuwde de ruwe man. De vrouwen, helemaal ontdaan, begonnen te huilen. Het jongetje echter stapte naar de generaal toe: “Ik heb thuis een mooi lammetje. Dat krijgt u als oom weer naar huis mag komen”. Even lichtte een straaltje hoop in de ogen van de twee vrouwen. Wie weet ... Maar de generaal bleef even hard als een steen. Hij stiet het ventje van zich weg, en wees gebiedend naar de deur. “Nu is het genoeg geweest! Er uit, en onmiddellijk!”

De 13^e januari 1810 ratelde ‘s avonds laat een wagen over de hard bevroren weg van Bruneck naar Mitteralang. Daarop zat Peter Siegmayer tussen Franse soldaten. Het was diep in de nacht toen ze in Mitteralang aankwamen, toch was er nog een priester aanwezig. Terwijl de aanvoerder van de troep een herbergier uit zijn bed klopte om met zijn soldaten rustig enkele kannen bier te drinken, kreeg Peter de gelegenheid om te biechten en de H. Communie te ontvangen. O, die laatste H. Communie vlak voor de dood. Wat had hij veel aan God te vragen! Een zalige dood voor zichzelf, moed en sterkte voor zijn arme vrouw en vader, en de vrijheid voor zijn verdrukt vaderland. Knielend op de wagen bad hij zo

vurig, dat hij de vinnige kou niet voelde, en evenmin werd verstrooid door de stampvoetende schildwacht, die bij zijn wagen op en neer liep, en vloekte, dat zijn makkers zo lang binnen bleven.

Intussen was de priester de herberg binnengestapt om aan de aanvoerder te vragen, de veroordeelde niet voor zijn woning neer te schieten. “Wees menselijk,” smeekte hij. “Ik heb opdracht gekregen het vonnis voor zijn eigen huis te voltrekken; dus dat gebeurt,” zei de man. Hij pakte zijn

glas, klopte er mee op de tafel en riep: “Herbergier, vul nog eens!” Even was de priester onthutst over zoveel onverschilligheid. Hij verloor echter de moed niet, en na lang praten en veel beleefd vragen – de kerel had intussen verschillende glazen gedronken – werd zijn verzoek toegestaan. “Wat kan het mij ook schelen. Een paar meter dichterbij of verderaf. Dood is dood. Wat jullie!” De soldaten knikten. “We zullen er eerst nog maar een kannetje op nemen!” lalde er een, en hij stak zijn glas omhoog.

Eindelijk, het was al morgen geworden, gingen ze naar buiten. Vlak voor het dorp stond een kapel, waarin een groot beeld van Onze Lieve Vrouw stond. Hier gingen de mensen, wanneer ze er voorbij kwamen, altijd even bidden. Ook Peter, trouw aan die mooie gewoonte, had dikwijls voor dat beeld geknield. Voor de deur van deze kapel werd hij neergezet.

“Vooruit, mannen, opschieten, want het is laat geworden,” beval de aanvoerder. Een soldaat kwam met een witte blinddoek, maar Peter weerde hem af. Hij was niet bang. Hij durfde de dood gerust in de ogen te zien. Nog één keer keek hij naar het dorp. Dan ging hij fier rechtop staan met gesloten ogen.

“Vuur!” commandeerde de aanvoerder, en vijf schoten knalden. De getroffene zonk op de knieën en fluisterde: Jezus!” Een opgeschrikte vogel vloog wild een nabije boom uit; sneeuw poederde omlaag. Een nieuw bevel: “Vuur!” Weer vijf schoten. De strijder viel op de grond. Juist op dit ogenblik luidde het dorpsklokje voor de Vroegmis.

De soldaten pakten het lichaam op en hingen het aan de galg, waar het twee dagen moest blijven hangen.

Zes mannen hielden er om de beurt de wacht bij, zonder zich te storen aan de Franse soldaten.

Op de dag van de begrafenis was bijna het hele dorp op het kerkhof aanwezig om deze dappere strijder, om deze martelaar voor het vierde gebod, de laatste eer te bewijzen.

Later is op de plaats waar de kapel stond een kerk gebouwd, die er nog staat. Boven de deur is de dood van de held afgebeeld. Onder de afbeelding staat:

PETER SIEGMAYER

Waard van de Thararherberg, als vrijwillige plaatsvervanger van zijn vader alhier doodgeschoten door de Fransen, op de 13^e januari 1810.

Hij viel als een onschuldig slachtoffer voor zijn vaderland.

Uit “De Engelbewaarder”, 64^e jg. nr. 2, 1952

Juffrouw Elly

Schatkisten

Hoe vol waren de Schatkisten van augustus en september 2025?

	<i>aug.</i>	<i>sept.</i>
Aantal Schatkisten:	12	23
Dagelijkse Toewijding	283	609
H. Mis	99	133
H. Communie	188	115
Geestelijke Communie	194	410
Offers	663	1.255
Tientjes	1.317	2.878
Bezoek aan het Allerheiligste	111	84
Meditatie	124	292
Goed Voorbeeld	413	642
Puntje	257	591

Puntje

Luister eens, het Puntje voor november is:

Op tijd gaan slapen!

Beste Kruisvaarders,

In de maand november bidden en offeren wij voornamelijk, opdat onze dierbare overledenen snel van de straffen van het vagevuur mogen bevrijd worden en de eeuwige gelukzaligheid van de Hemel mogen binnengaan. In de Hemel zullen zij de oneindig volmaakte God zien. Daardoor zullen heel hun verstand en wil met een oneindige kennis en liefde vervuld worden, waardoor ze een oneindig geluk zullen bezitten.

Het puntje van november heeft iets met de dood te maken: namelijk **‘op tijd’ gaan slapen**. Slapen herinnert ons immers aan de dood. Bij het in slaap vallen verliezen we namelijk ons bewustzijn. We gaan een tijd in waar wij niet meer handelen of spreken. Dat is

een beetje zoals bij onze dood: wij zullen ook onze ogen sluiten en niets meer voor ons eeuwig geluk kunnen volbrengen.

Wanneer dat ogenblik van onze dood zal komen, dat weten wij niet. Wij moeten er in elk geval ons op voorbereiden. Zodra onze Heer ons roept, moeten we klaar zijn voor Hem te verschijnen. Daarom past het puntje van ‘op tijd’ gaan slapen ook bij de maand november en de dood. Onze Moeder de H. Kerk schenkt immers aan de katholieken welke het tijdstip van het sterven en de wijze van sterven vrijwillig uit Jezus’ hand aannemen een volledige aflat. Indien wij dus ‘op tijd’ gaan slapen, dus wanneer onze ouders het hebben bepaald of wanneer de klok een bepaald uur slaat, dan oefenen wij als het ware het aannemen van onze dood uit de hand van Jezus.

‘Op tijd’ gaan slapen heeft nog een voordeel, beste Kruisvaarders. Indien wij weten wanneer wij moeten gaan slapen, weten wij ook voor welk tijdstip wij al onze taken of goede werken moeten hebben volbracht. Indien wij weten dat wij bijvoorbeeld om 20u00

moeten gaan slapen, dan weten wij dat wij voordien ons huiswerk moeten hebben afgewerkt, onze dagelijks Rozenhoedje moeten hebben gebeden, hebben gespeeld, ons huisdier hebben verzorgd of andere bijzondere taakjes hebben uitgevoerd. Indien wij weten dat het tijdstip van 'op tijd' gaan slapen naderbij komt, dan zet dit ons aan tot ijverig werken. Wij zullen niet alles verschuiven naar het einde toe. Wij zullen alles over de hele dag verdelen.

Beste Kruisvaarders, 'op tijd' gaan slapen vraagt ook offer, discipline en gehoorzaamheid. Misschien heeft men nog geen zin om te gaan slapen wanneer het tijdstip is gekomen. Misschien was men net in het gezin een leuk gezelschapsspel aan het spelen of een spannend boek aan het lezen. Maar zie... een ware Kruisvaarder toont zich toch gehoorzaam. De slag van de klok is als de stem van God. God, die zegt: 'het is tijd'. 'Op tijd' gaan slapen geeft ons het voordeel dat wij onszelf discipline aanleren. Door dit puntje te oefenen, zullen wij merken dat onze wil gesterkt zal zijn. Wij zullen merken dat onze blik meer en meer op het goede en op onze taken gericht zal zijn. Wij zullen gedurende de dag minder beïnvloed worden door ons humeur of onze grillen. We zullen sterker zijn en niet lijken op een *"riet dat heen en weer bewogen wordt"*. (Lc. 7,24)

Beste Kruisvaarders, wat is dan het laatste dat wij moeten doen op een dag voor we 'op tijd' gaan slapen? Wel, het antwoord vinden wij in de vergelijking tussen slapen en sterven. Wat wensen jullie te doen net voordat jullie zouden

sterven? Wat zou passend zijn te doen op dat laatste moment op aarde? Het is bidden. De stervenden weten dat zij onze goede Heiland moeten bidden dat Hij hen barmhartigheid zal tonen bij het nakende oordeel. Welnu, daar slapen een beeld is van sterven, weten wij wat te doen is net voor wij 'op tijd' slapen: ons avondgebed.

Nemen wij daartoe de tekst uit een gebedenboek of uit onze catechismus. Bidden wij ons avondgebed samen met de jongere of oudere broers en zussen, ja, samen met onze ouders! Vergeten we ook onze Schatkist niet in te vullen! Ook dat willen wij graag doen bij ons sterven: Jezus tonen dat wij goede strijders waren: dat wij uit liefde tot Hem offertjes hebben gedaan, Communies hebben ontvangen, tientjes hebben gebeden, ... opdat Jezus ons bij onze dood mag zeggen: *"Welaan, gij goede en getrouwe knecht, ga binnen in de vreugde van Uw Heer!"* (Mt. 25,23) Indien wij onze Schatkist rijkelijk naar waarheid invullen, zien we of we werkelijk goede knechten waren gedurende de dag, of een beetje lauwe dienaars. Bij het 'op tijd' gaan slapen, bij het

invullen van de Schatkist, kunnen we gelukkig nog het voornemen maken de volgende dag het beter te doen, bij de dood niet meer.

Een mooi gebed dat de priesters, broeders en zusters elke avond bidden, zijn de complete met het *'Nunc dimittis'*. De Completen maken deel uit van het kerkelijk breviergebed, van de zeven keren per dag dat de priesters God lofzingen door de psalmen en hymnen. Jullie hebben ons zeker al met dat zwarte boek in de kerk gezien of ons ermee biddend zien rondwandelen. Welnu, de complete zijn het kerkelijk avondgebed van de priesters, het laatste gebed voor het 'op tijd' slapengaan van de priesters, broeders en zusters.

De Completen beginnen met de schuldbelijdenis van de zonden van de dag met het Confiteor. Jullie doen dat ook in jullie avondgebed: een gewetensonderzoek en de akte/oefening van berouw. Daarna volgen drie psalmen en een avondhymne. Daarop volgt het *'Nunc dimittis'* zoals reeds aangegeven. Wat is het *'Nunc dimittis'*? Dat is de zang van de oude grijsaard Simeon in de Tempel van Jeruzalem toen hij van de Moeder Gods Jezus in zijn armen ontving. Blikkend op het lieve Jezus-kind sprak hij: *"Nu, Heer, laat Uw dienaar naar Uw woord in vrede gaan: mijn ogen hebben thans Uw Heil aanschouwd, dat Gij voor alle volken hebt bereid; een licht dat voor de heidenen straalt, een glorie voor Uw volk Israel"*. (Lc. 2,29-32) Simeon geeft aan dat

de belofte van de H. Geest is vervuld, dat Simeon niet zou sterven al eer hij de Verlosser zou hebben gezien. 'Nu' is die belofte vervuld en Simeon is dan ook bereid het tijdstip van zijn dood graag aan te nemen – het gehoorzaam tegemoet te gaan. Deze zang past dus ook bij ons puntje van november: 'op tijd' te gaan slapen: namelijk de vastgestelde tijd door God in de persoon van onze ouders of regels na het geschenk van de afgelopen dag.

Het is dus geen slecht idee dat de oudsten onder jullie, of jullie allemaal, als bijkomend puntje het *'Nunc dimittis'* zouden bidden net voor de uitvoering van **het echte Puntje: het 'op tijd' gaan slapen**.

Tenslotte verwijs ik ook nog graag op het naderende Kerstkamp van 28-30 december! Schrijf jullie talrijk in en overtuig de twijfelaars mee te komen. Goede moed en Gods zegen!

Pater Matthias De Clercq, EK-Kruisridder

De Heilige Handelingen - Mijn taak

De offerande-handeling

Handenwassing

De priester zal nu spoedig beginnen met het meest gewijde deel van de H. Mis. Door zijn *handen* te wassen geeft hij te kennen dat hij ook een zuiver hart wenst te bezitten. Hij smeekte hierom reeds in het gebed dat hij bad vóór hij zich met de heilige gewaden ging kleden: *“Geef kracht, o Heer, aan mijn handen om iedere vlek weg te wassen, opdat ik, vrij van iedere zonde van ziel*

en lichaam, geschikt moge zijn om U goed en passend te dienen”. Dezelfde vraag ontmoeten wij in de psalmwoorden die de priester leest van de kaart (canonbord), die op het altaar staat. De handenwassing wordt LAVABO genoemd naar het eerste woord van de Psalm, hetgeen betekent: “Ik was”.

Deze handenwassing was *noodzakelijk* in de dagen dat de priester wijn, brood en allerlei gaven voor de armen van het volk in ontvangst had te nemen. Ook het volk was gewoon de handen te wassen in waterbekkens bij de ingang van de kerk. Nog steeds gebruiken wij daar wijwater en soms wordt het volk ermee besprenkeld vóór de H. Mis (op zondag).

Tijdens het Laatste Avondmaal, dat in werkelijkheid de Offerhandeling van de eerste H. Mis vormde, waste Onze Lieve Heer de voeten van de Apostelen, hun zeggend dat niet alleen hun voeten, maar ook hun hart gereinigd zou worden. De H. Augustinus zegt dat de spijt over onze zonden, die wij bij het aanschouwen van deze ceremonie behoren te gevoelen, genade schenkt aan onze ziel: *“Het water, dat over de vingers van de priester stroomt, wast het geringste spoor van onze fouten weg”*.

Na de handenwassing maakt de priester bijna altijd een hoofdbuiging naar het Kruis, onder het zeggen van het *Gloria Patri*. Vervolgens richt hij, diep neergebogen voor het midden van het altaar, een tamelijk lang gebed tot de Heilige Drie-eenheid, dat ons nog duidelijker vertelt waarom

wij de H. Mis opdragen, namelijk om eer te brengen aan God tot zaligheid van ons en alle andere christen gelovigen en om de zegeningen te verkrijgen, die wij zo hard nodig hebben. Tenslotte vraagt dit gebed aan het gehele Hemelse Hof om zich te scharen rond het altaar.

Houd mij zuiver, o Heer, van alle kwade dingen,
opdat ik naar geest en lichaam geschikt moge zijn
om dit goed en heilig werk voor U te doen.

Lavabo-gebed volgens de Sarum Ritus

Gij, die zo goed weet, dat wij zwak zijn,
geleid en bewaak onze gedachte en onze daad,
opdat wij beschermd zijn tegen ieder gevaar
en geen slechte gedachten in ons dragen.

Oratie van de tweede zondag van de Vasten

Verzoek om onze gebeden (Orate fratres)

Na het gebed tot de Heilige Drie-eenheid keert de priester zich naar het volk en zegt: "*Orate fratres*" ("*Bid, broeders*"). Het Latijn is hier zeer krachtig, het betekent: "Gij *moet* bidden". Uit de wijze ook waarop de priester voor ons staat, kunnen we opmaken met welk een sterke aandrang hij ons gebed vraagt.

Kijk nu naar het altaar. Het brood en de wijn zijn in gereedheid gebracht; God heeft ze heilig gemaakt; de Heilige Drie-eenheid heeft ze aanvaard. Het altaar is klaar voor de grote Handeling van de Consecratie. Sla de priester gade: hij draait zich om naar het altaar op een bijzondere manier: dit keer maakt hij een volle cirkel, om

te kennen te geven dat hij alleen de Consecratie-Handeling binnengaat. Hij zal zich niet meer tot het volk wenden, voordat de Communie-Handeling is beëindigd.

Terwijl hij zich naar het altaar omkeert, maakt hij zachtjes de zin af: "... dat *MIJN EN UW OFFER aangenaam moge zijn aan God, de Vader almachtig*". We kunnen zien dat hij nog aan het bidden is, omdat de misdienaar zijn antwoord eerst dan geeft, wanneer de priester met het gelaat naar het altaar staat. Zijn antwoord vinden we hieronder, een mooi gebedje, dat we tezamen met de misdienaar moeten zeggen om er zeker van te zijn dat we ONZE H. Mis goed opdragen.

Wij hebben gezien hoe de H. Mis ons Offer is en ook hoe wij het leven van Onze Lieve Heer delen. De H. Petrus zegt dat we zijn: *“Een heilig priesterschap, uitverkoren om aan God geestelijke offers op te dragen”*. Wij weten nu waaruit deze geestelijke offers bestaan. Vertellen we daarom nog eens aan Onze Lieve Heer dat we werkelijk alles menen wat we tot Hem hebben gezegd over onze pogingen om Hem welgevallig te zijn en ons verlangen om Hem te mogen helpen. En herinneren we ons hetgeen we zeiden over het doen van dingen voor God, waarvan ons eigen persoontje niet zo heel veel houdt. Dit is de mooiste offergave. Op de Calvarieberg deed Onze Lieve Heer voor ons datgene waarvoor Hij eerst bevreesd was.

Onze Lieve Heer neme dit offer aan
uit uw priesterlijke handen
tot lof en glorie van Zijn Naam,
voor ons welzijn
en dat van geheel Gods Heilige Kerk.

Ons antwoord op het “Orate fratres”

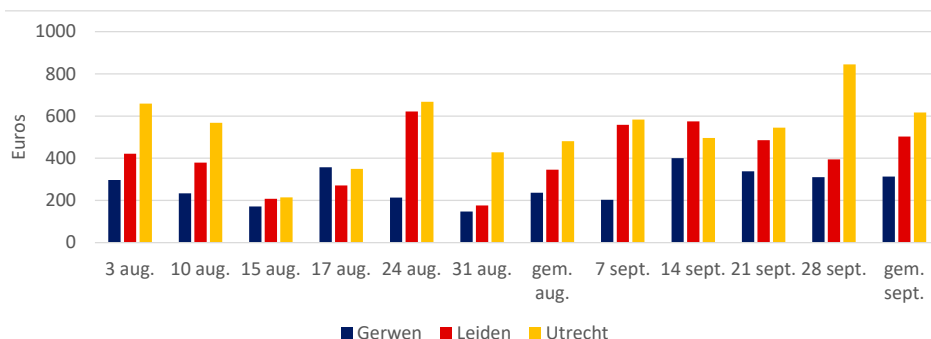
Jaarprogramma

2025

Wanneer? van t/m	Waar?	Wat?
09-11	Utrecht	Patroonsfeest
14-11	16-11 Antwerpen	JKI-weekend internationaal
15-11	Utrecht/Den Haag	Bijeenkomst Derde Orde/ Mars voor het Leven
23-11	Gerwen	Patroonsfeest
23-11	Leiden/Utrecht	Koordag i.v.m. H. Cecilia
30-11	Gerw./Lei./Utr.	Adventsbezinning (+ Derde Orde + M.I.)
17-12	Gerwen/Utrecht	Gulden Mis
28-12	30-12 Opoeteren (B)	E.K.-Kerstkamp

Collecten in de maanden augustus en september 2025

Schreeuw
om **leven**

Mars voor het leven

15 november 2025

Malieveld, Den Haag

11.00 - 15.00 uur

Interviews met o.a. **Chris Stoffer**
(SGP), **Pieter Grinwis** (CU) en **Roos
Sparreboom** (ProLife Europe)

www.schreeuwomleven.nl/mars

Sprekers

BERT-JAN RUISEN
Europarlementair SGP

SAMIRA
Ervaringsdeskundige

VESNA REDEKA
Choose Life - Servië

ARTHUR ALDERLIESTEN
Directeur Schreeuw om Leven

Onze Overledenen

Hr.	H.B.	Visser	Leiden	11	11	1997
Mevr.	M.C.C.	Mozes-Plomp	Leiden	14	11	2020
Mevr.	P.M.	Favejée-Hoppenbrouwer	Papendrecht	15	11	2014
Hr.	J.C.	Jaspers	Heerlen	16	11	1990
Hr.	W.J.	Bongers	Hilversum	22	11	2018
Hr.	J.B.M.	Komen	Rijswijk	29	11	1997
Hr.	H.W.	van der Ven	Arnhem	29	11	2017
Kevin	F.J.	de Beer	Utrecht	29	11	2020

In november: dagelijks een volle aflaat voor de zielen in het vagevuur!

Algemene voorwaarden:

- gaan biechten (eventueel 8 dagen vóór of na),
- de H. Communie ontvangen op de dag zelf,
- gebed tot intentie van de Heilige Vader, te weten: verheffing van de Kerk, uitbreiding van het geloof, uitroeiing van de ketterij, bekering van de zondaars, eenheid onder de christelijke vorsten en het welzijn van het christelijk volk.
- uitsluiting van alle gehechtheid aan iedere zonde, zelfs de dagelijkse zonde,
- de bedoeling hebben de volle aflaat werkelijk te verdienen.

Dag van Allerzielen:

- bezoek brengen aan een kerk, publieke of half publieke kapel, met de bedoeling te bidden voor de zielen,
- 1 Onze Vader en 1 Credo bidden tot intentie van de Heilige Vader.

1 t/m 8 november:

- bezoek brengen aan een kerkhof,
- gebed voor de zielen in het vagevuur en tot intentie van de Heilige Vader

★ KATHOLIEKE KINDERBOEKEN ★

BOEKPRESENTATIE

Wij wachten op Kerstkindje

Dit boek bevat vier en twintig vertellingen voor de advent, die er op gericht zijn de kinderen de voorbereiding op het kerstfeest te laten beleven.

Wat geboden wordt, is in grote trekken het bijbelse verhaal, hier en daar aangevuld met legenden en rijke verbeelding. Alle gevaren van zoetheid en gekunsteldheid heeft de schrijfster weten te vermijden. Met beheerste fantasie houdt zij zich aan de sfeer van het Evangelie.

A4, 84 pagina's,

€ 3,-

Het Kerstkindje is nu geboren

In dit boek geeft de schrijfster als vervolg op het van haar verschenen en alom toegejuichte boek. "Wij wachten op het Kerstkindje" een zestal verhalen, die betrekking hebben op de gebeurtenissen na de kerstnacht en de geschiedenis van de H. Familie na de geboorte van Jezus.

A4, 92 pagina's,

€ 3,-

Verkrijgbaar in onze kapellen of via
katholiekekinderboeken@outlook.com

Kalender Gerwen

November

za.	1	10.30	Hoogmis	(Eerste zaterdag) Allerheiligen (1 ^e kl.); <i>verplichte feestdag</i>
zo.	2	10.30	Hoogmis	21^e zondag na Pinksteren (2 ^e kl.); <i>kinderzegen; zegening v.h. Hubertusbrood</i>
ma.	3	10.30 aansl. 19.00	Requiem (2) Requiem (3) gezongen Requiem (1)	Allerzielen (1 ^e kl.)
di.	4	18.30	H. Mis	H. Carolus Borromeüs, biss. en bel. (3 ^e kl.); ged. HH. Vitalis en Agricola, mart.
wo.	5	7.15	H. Mis	H. Odrada, maagd (3 ^e kl; Bisdom 's Hertogenbosch)
do.	6	17.30	Lof	Eerste donderdag v.d. maand, Votiefmis v. O.H.J.Chr. Hogepriester (3 ^e kl.)
vr.	7	17.30	Lof	(Eerste vrijdag) H. Willibrordus, patroon v. Nederland (1 ^e kl.)
za.	8	9.00	H. Mis	O.L. Vrouw op zaterdag (4 ^e kl.); ged. v.d. vier HH. gekroonde Martelaren
		10.30	Onderricht	<i>Godsdienstlessen</i>
zo.	9	10.30	Hoogmis	Wijding v.d. Basiliek v.d. Allerheiligste Verlosser (St. Jan v. Lateranen) (2 ^e kl.); (geen ged. 22 ^e zondag na Pinksteren)
ma.	10	18.30	H. Mis	H. Andreas van Avellino, bel. (3 ^e kl.); ged. HH. Tryphon, Respicus en Nympha, maagd, mart.
di.	11	18.30	H. Mis	H. Martinus, biss. en bel. (3 ^e kl.); ged. H. Mennas, mart.
wo.	12	7.15	H. Mis	H. Martinus I, paus en mart. (3 ^e kl.)
do.	13	17.30	Lof	
		18.30	H. Mis	H. Didacus bel. (3 ^e kl.)
vr.	14	7.15	H. Mis	H. Josaphat, biss. en mart. (3 ^e kl.)
za.	15	-----	geen H. Mis	H. Albertus de Grote, biss. en kerkkl. (3 ^e kl.)
zo.	16	10.30	Hoogmis	23^e zondag na Pinksteren (2 ^e kl.)
ma.	17	18.30	H. Mis	H. Gregorius de wonderdoener, biss. en bel. (3 ^e kl.)
di.	18	18.30	H. Mis	Wijding v.d. basilieken v.d. HH. Petrus en Paulus (3 ^e kl.)
wo.	19	-----	geen H. Mis	H. Elizabeth, weduwe (3 ^e kl.); ged. H. Pontianus I, paus en mart.
do.	20	-----	geen H. Mis	H. Felix van Valois, bel. (3 ^e kl.)

vr.	21	-----	geen H. Mis	Opdracht v.d. H. Maagd Maria (3 ^e kl.); eerste ge- loftes Zr. Maria Fides O.P. in Avrillé (F)
za.	22	-----	geen H. Mis	H. Cecilia, maagd en mart. (3 ^e kl.)
zo.	23	10.30	Hoogmis	H. Clemens I, paus en mart. (1e kl.); ged. 24e en laatste zondag na Pinksteren; <i>Patroonsfeest!</i>
ma.	24	7.15	H. Mis	H. Johannes van het Kruis, bel. en kerkl. (3 ^e kl.); ged. H. Chrysogonus, mart.
di.	25	18.30	H. Mis	H. Catharina v. Alexandrië, maagd en mart. (3 ^e kl.)
wo.	26	7.15	H. Mis	H. Sylvester, abt (3 ^e kl.); ged. H. Petrus van Alex- andrië, biss. en mart.
do.	27	17.30	Lof	
		18.30	H. Mis	H. Oda, maagd (3 ^e kl.; Bisdom 's Hertogenbosch)
vr.	28	-----	geen H. Mis	door de week (4 ^e kl.)
za.	29	9.00	H. Mis	O.L. Vrouw op zaterdag (4 ^e kl.); ged. H. Saturninus, mart.; <i>start Novene tot Maria Onbevlekt Ontvan- gen; komst van Sinterklaas</i>
zo.	30	10.30	Hoogmis	1^e zondag v.d. Advent (1^e kl.); kinderzegen
		13.00		1 ^e voordracht
Advents- bezinning		13.45		meditatie in stilte
		14.15		2 ^e voordracht
		15.00		Lof met Rozenhoedje
		16.00		einde

Activiteiten in Gerwen

Catechismusonderricht kinderen:

Zaterdag 8 nov. (van 10.30-12.00 uur)

J.K.I.-bijeekomsten: 14-16 nov. (Antwerpen) en 23 nov.

E.K.-bijeekomsten: 9 en 23 nov.

Geloofsverdieping volwassenen: 10 nov.

Patroonsfeest: zondag 23 nov.

Gebedsinitiatief:

na de Hoogmis op de **1^e zondag** van de maand

- **Dames:** roepingen

na de Hoogmis op de **2^e zondag** van de maand

- **Dames en Heren:** bekeringen en heiliging van het familieleven

Kalender Leiden

November

za.	1	10.30	Hoogmis	(Eerste zaterdag) Allerheiligen (1 ^e kl.); <i>verplichte feestdag; dankzegging zilveren bruiloften</i>
zo.	2	10.30	Hoogmis	21^e zondag na Pinksteren (2 ^e kl.); <i>kinderzegen</i>
ma.	3	10.30	Requiem (2)	Allerzielen (1 ^e kl.)
		aansl.	Requiem (3)	
		19.00	gezongen	
			Requiem (1)	
vr.	7	17.30	Lof	(Eerste vrijdag) H. Willibrordus , patroon v. Nederland (1 ^e kl.)
		18.30	H. Mis	
za.	8	9.00	H. Mis	O.L. Vrouw op zaterdag (4 ^e kl.); ged. v.d. vier HH. gekroonde Martelaren
		10.20	Onderricht	<i>Godsdienstlessen</i>
zo.	9	10.30	Hoogmis	Wijding v.d. Basiliek v.d. Allerheiligste Verlosser (St. Jan v. Lateranen) (2 ^e kl.); (geen ged. 22 ^e zondag na Pinksteren)
vr.	14	18.30	H. Mis	H. Albricus, biss. en bel. (3 ^e kl.; Bisdom Rotterdam); ged. H. Josaphat, biss. en mart. (3 ^e kl.)
za.	15	9.00	H. Mis	H. Albertus de Grote, biss. en kerkl. (3 ^e kl.)
zo.	16	10.30	Hoogmis	23^e zondag na Pinksteren (2 ^e kl.)
vr.	21	18.30	H. Mis	Opdracht v.d. H. Maagd Maria (3 ^e kl.)
za.	22	9.00	H. Mis	H. Cecilia, maagd en mart. (3 ^e kl.)
		10.20	Onderricht	<i>Godsdienstlessen</i>
zo.	23	10.30	Hoogmis	24^e en laatste zondag na Pinksteren (2 ^e kl.); <i>Koordag i.v.m. H. Cecilia</i>
vr.	28	18.30	H. Mis	door de week (4 ^e kl.)
za.	29	9.00	H. Mis	H. Radbodus, biss. en bel. (3 ^e kl.; Bisdom Rotterdam); ged. H. Saturninus, mart.; <i>start Novene tot Maria Onbevlekt Ontvangen</i>
		10.20	Onderricht	<i>Godsdienstlessen</i>
zo.	30	10.30	Hoogmis	1^e zondag v.d. Advent (1 ^e kl.); <i>kinderzegen</i>
		13.00		1 ^e voordracht
Advents-		13.45		meditatie in stilte
bezinning		14.15		2 ^e voordracht
		15.00		Lof met Rozenhoedje
		16.00		einde

Catechismusonderricht kinderen:

Zaterdagen 8, 22 en 29 nov. (van 10.20-12.00 uur)

E.K.-bijeenkomsten: 2 nov.

J.K.I.-bijeenkomsten: 14-16 nov. (Antwerpen)

Geloofsverdieping volwassenen en M.I.: 17 nov.

Koordag: zondag 23 nov.

Gebedsinitiatief: voor roepingen: na de Hoogmis op de 3^e zondag van de maand

Kalender Utrecht

November

za.	1	10.30	Hoogmis	(Eerste zaterdag) Allerheiligen (1 ^e kl.); <i>verplichte feestdag</i>
zo.	2	10.30	Hoogmis	21^e zondag na Pinksteren (2 ^e kl.); <i>kinderzegen</i>
ma.	3	10.30	Requiem (2)	Allerzielen (1 ^e kl.)
		aansl.	Requiem (3)	
		19.00	gezongen	
			Requiem (1)	
vr.	7	17.30	Lof	(Eerste vrijdag) H. Willibrordus , patroon ook v. <i>Nederland</i> (1 ^e kl.)
		18.30	H. Mis	
za.	8	9.00	H. Mis	O.L. Vrouw op zaterdag (4 ^e kl.); ged. v.d. vier HH. gekroonde Martelaren
		10.30	Onderricht	<i>Godsdienstlessen</i>
zo.	9	10.30	Hoogmis	Plechtige viering H. Willibrordus (2 ^e kl.); ged. Wijding v.d. Basiliek v.d. Allerheiligste Verlosser (St. Jan v. Lateranen); Patroonsfeest! Koordag i.v.m. H. Cecilia
vr.	14	18.30	H. Mis	H. Josaphat, biss. en mart. (3 ^e kl.)
za.	15	9.00	H. Mis	H. Albertus de Grote, biss. en kerkl. (3 ^e kl.)
zo.	16	10.30	Hoogmis	23e zondag na Pinksteren (2 ^e kl.)
vr.	21	-----	geen H. Mis	Opdracht v.d. H. Maagd Maria (3 ^e kl.); eerste ge-loftes Zr. Maria Fides O.P. in Avrillé (F)
za.	22	-----	geen H. Mis	H. Cecilia, maagd en mart. (3 ^e kl.)
zo.	23	10.30	Hoogmis	24e en laatste zondag na Pinksteren (2 ^e kl.)
vr.	28	18.30	H. Mis	door de week (4 ^e kl.)

za.	29	9.00	H. Mis	H. Radbodus, biss. en bel. (3 ^e kl.; Bisdom Utrecht); ged. H. Saturninus, mart.; <i>start Novene tot Maria Onbevlekt Ontvangen</i>
		10.30	Onderricht	Godsdienstlessen
zo.	30	10.30	Hoogmis	1^e zondag v.d. Advent (1 ^e kl.); <i>kinderzegen</i>
Advents- bezinning		13.00		1 ^e voordracht
		13.45		meditatie in stilte
		14.15		2 ^e voordracht
		15.00		Lof met Rozenhoedje
		16.00		einde

Activiteiten in Utrecht

Catechismusonderricht kinderen:

Zaterdag 8 en 29 nov. (van 10.30-12.00 uur)

J.K.I.-bijeenkomsten: 9 nov. en 14-16 nov. (Antwerpen)

E.K.-bijeenkomsten: 9 nov.

Patroonsfeest en koordag: zondag 9 nov.

Bijeenkomst Derde Orde: zaterdag 15 nov. + Mars voor het Leven

Geloofsverdieping jeugd: 23 nov.

Onze adressen in Nederland

Gerwen

Leiden

Utrecht

Oude St. Clemenskerk

Heuvel 21
5674 RR Nuenen
Telefoon

+31 (0)40 283 45 05

H. Mis zie pagina 49

Kapel O.L.V. van de
Rozenkrans

Sumatrastraat 197
2315 BD Leiden

Telefoon

+31(0)71 782 05 05 of
+31 (0)40 283 45 05

H. Mis zie pagina 51

St. Willibrordkerk

Minrebroederstraat 21
3512 GS Utrecht

Telefoon

+31 (0)40 283 45 05

H. Mis zie pagina 52

Telefoontijden: maandag t/m zaterdag 09.30-12.00 en 14.00-17.30 uur.
In noodgevallen staan wij u vanzelfsprekend ook buiten deze tijden ter beschikking. Bovendien kunt u altijd een bericht op ons antwoordapparaat achterlaten of per e-mail met ons in contact treden.

E-mail adressen van de priesters

Pater C. de Beer: c.debeer@fsspx.email

Pater K. Huysegems: k.huysegems@fsspx.email

Pater M. De Clercq: m.declercq@fsspx.email

**Steun het
Informatie-
blad!**

Bankrekening

Stichting St. Jozef Nuenen
Heuvel 23

5674 RR Nuenen

IBAN: NL11 INGB 0003 9907 90

BIC: INGBNL2A

Kerkrade

(Duitstalig)

Kerk St. Maria ter Engelen
Pannesheiderstraat 71
6462 EB Bleijerheide/Kerkrade
Telefoon +31 (0)45 567 13 97

Op zon- en feestdagen
gelezen H. Mis 8.30 uur en
Hoogmis 10.00 uur

De erediensten worden verzorgd
door de priesters van de
Priorij St. Bonifatius
Bottroper Strasse 295
D-45356 Essen
Telefoon +49 (0) 20 166 49 22

District Benelux

*Brussel (Namen, Quiévrain en
Luxemburg)*

Christus Koning Priorij
Eendrachtstraat 37
1050 Brussel
Telefoon +32 (0)2 550 00 20

St. Jozefkerk
Frère - Orban Square
1040 Brussel
Telefoon +32 (0)474 860 755
H. Mis

- zon- en feestdagen 8.00 uur
10.00 uur
- ma. t/m za. 18.00 uur

Antwerpen

Priorij van het Allerheiligste Sacrament
Hemelstraat 21-23
2018 Antwerpen
Telefoon +32 (0)3 229 01 80
H. Mis

- zon- en feestdagen 7.30 uur
10.00 uur
- ma., di. 7.00 uur
- wo, za. 7.30 uur
- do., vr. 18.30 uur

Gent

Sint-Amanduskapel
Kortrijksesteenweg 139
9000 Gent
Telefoon +32 (0)3 229 01 80
H. Mis

- zon- en feestdagen 10.00 uur

Colofon

Uitgever

Priesterbroederschap St. Pius X

Redactie

Pater C. de Beer
Priorij St. Clemens
Heuvel 23
5674 RR Nuenen
Telefoon +31 (0)40 283 45 05

Kopijsluiting IB 354

Vrijdag 13 november 2025

Giften ter ondersteuning

Uw giften ter ondersteuning van ons werk zijn zeer welkom: ze vormen de enige financiële steun voor het apostolaat van de Priesterbroederschap St. Pius X in Nederland. Voor uw overschrijving kunt u gebruik maken van

- internetbankieren,
- een automatische machtiging, of
- een eenmalige overschrijving.

U vindt ons ook op internet

- www.fsspx.be/nl

Biechtgelegenheid

Op zon- en verplichte feestdagen: een uur vóór de H. Mis, tot ten laatste 10 minuten vóór de Mis, eventueel ook na de Mis.

Stipendium voor de H. Mis

Het stipendium voor een H. Mis bedraagt: € 18,00.

2 Voorwoord

VAN DE PRIESTERBROEDERSCHAP

3 De erfenis van Paus Franciscus: een theologische beoordeling

23 Beknopte Summaleer van de H. Thomas

EUCCHARISTISCHE KRUISTOCHT

26 Zuster Catharina van de H. Augustinus

38 Schatkisten

39 Puntje

42 De Heilige Handelingen - Mijn taak: De offerande-handeling

VAN DE PRIORIJ

45 Jaarprogramma

45 Collecten in de maanden augustus en september 2025

47 Onze Overledenen

49 Kalender Gerwen

51 Kalender Leiden

52 Kalender Utrecht

54 Onze adressen in Nederland

55 District Benelux

55 Colofon